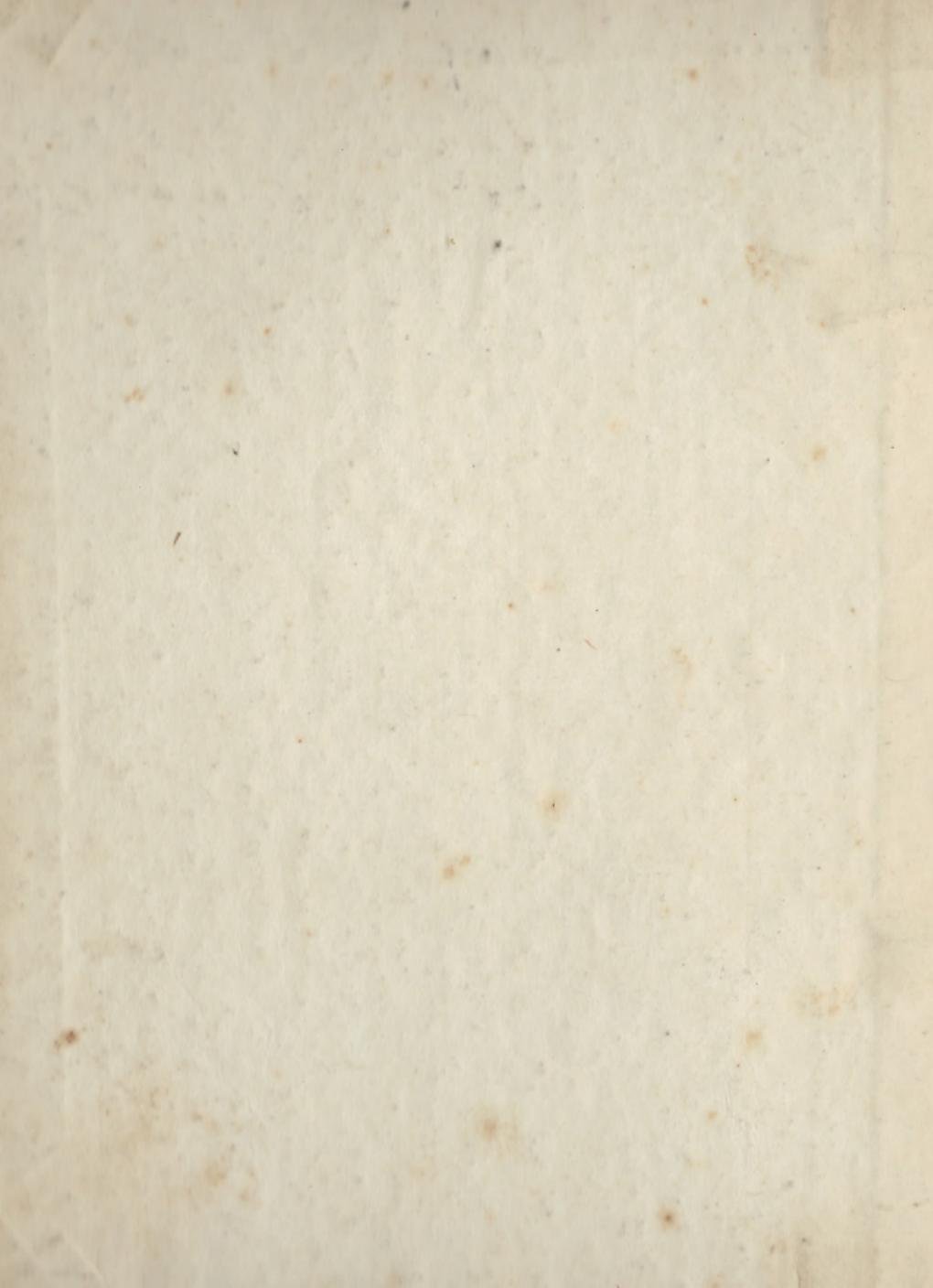

44.

F. BARUŠIĆ
PABIRCI
MALE PRIPOVIJESTI

1 K

~~11.~~

12

700

128

27

44.

12

F. BARUŠIĆ
PABIRCI
MALE PRIPOVIJESTI

OSLJEK 1914.
ŠTAMPARIJA BRAĆE LECHNER.

Ove su stvarce nastale pabirčenjem po
svagdanjem životu. Posvećujem ih svojim
čitateljima, dasenjima pozabave.

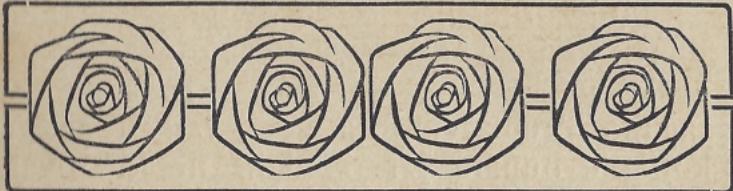
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871362606

223

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU	GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA OSIJEK
Broj inventara:	402 152
S. Murač	106 433

Zakopana blagajna.

I.

Ma čuješ li načelniče, to je baš sramota, da naše selo nema bunara, nego moraš proći i po desetak kilometara, ako ćeš do vode za piće ili za kuhanje, — govorio je učitelj Malenić načelniku sela Berkovca Ivaniću. — Istina je, slegnuo je načelnik ramenima; nije samo sramota, nego je i nevolja za sve nas, ali tome nema pomoći.

Kako ne bi tome moglo biti pomoći? — žestio se učitelj; valjda to nije nikakova majstorija, da općina iskopa bunar, pa je cijelo selo opskrbljeno vodom.

Načelnik je u Berkovcu proživio već deset godina pa je dobro poznao svoje ljude i za to će učitelju sažalno:

Moj prijatelju, ti si ovdje tek godinu dana, pa ne znaš, da ja već deset godina svake godine kod sastava općinskoga proračuna predlažem, da se uvrsti trošak za kopanje bunara, jer da dalje ne ide ovako bez vode. A znaš što mi kažu: „Mani se gospodine bunara! Eto, od nas, a ni od najstarijih ljudi nitko ne pamti, da je u selu bilo ikad drukčije, negoli je danas, pa je fala Bogu sve živo i zdravo!“

Ali se izgubi mnogo vremena s tim, što se ide daleko po vodu; zimi ne možeš ni doći do vrela, a ljeti se voda putem upari, pa ne valja . . . umovao učitelj.

Načelnik se smijao. Šta samo govoriš o gubitku vremena! Valjda znaš i vidiš, da ima uvijek dosta čeljadi, koja dangubi, — pa ova ide po vodu. Tako kažu. A što se ljeti upari, — a zimi smrzne, to je ljudima svejedno, — naučili su se.

Učitelj nije mogao razumjeti taj nehaj njegovih seljana. U godini dana, što je proživio u Berkovcu, iskusio je sve neprilike, koje dolaze otuda, što na blizo nema vode. Škola sa 110 djece, pa bez vode! Šta bi bilo da bude požar? Dobri je čovjek htio sve najbolje, a kad tamo, nije ni dobrog, a kamo li najboljega. Ipak je kao i prije neprestano smisljao, kako da pomogne sebi i

školskoj djeci, pa je svakom prilikom nago-varao općinske odbornike, da kopaju bunar.

— Nemamo novaca — odgovorio bi mu jedan.

— Kod nas nema vode, pa bi kopajući u ludo potrošili novce, kojih ni nemamo.

A jeste li već kopali pa se osvijedočili, da je baš nema? — Onda bi ga ovaj začuđeno pogledao i odgovorio: — Pa šta ćemo pokušavati, kad se zna, da je nema. Eto vidite, da je oko nas svud naokolo krš!

— Ali pokušajte barem!

— Pokusi stoje novaca, a općina jedva plaća činovnike i Vas — (učitelja nije mogao prešutjeti).

— Ali Vi možete svake godine nešto uvrstiti u proračun, pa za nekoliko godina eto novaca i za tri bunara, a ne samo za jedan,
— upućivao učitelj.

No sve je bilo uzalud. Cijelo je selo od pamтивјека bilo uvjerenog, da u cijelom okolišu nema vode, i radi toga nije nikomu palo ni na pamet, da se ide kopanjem osvijedočiti, jeli to istina ili nije.

Pa baš tako, kako su od najstarijih vremena išli po vodu i na leđima ju vukli po nekoliko sati, tako su radili i danas, i svi su s tim bili zadovoljni. A bome za gospodu t. j. za načelnika i učitelja ne će selo da

troši novce . . . Ako njima treba bunar,
neka si ga kopaju.

— Potražit ću ja sebi drugo mjesto, grozio
se učitelj.

— Doć će drugi, gospodine — odgovorili
bi mu.

Pa šta samo taj učitelj zanovijeta!

I sve je ostalo po starom, a učitelj je
prestao „zanovijetati.“

II.

Ma vidiš li ti Petre našega učitelja tamo
na ledini, kako na mahove koraca i nešto kao
indilirise?*) — pitao je jednoga proljetnoga
jutra odbornik Jovković svoga susjeda Petra
„dugačkoga“ — kako su ga u selu zvali.

— Bogami vidim. Bit će, da se šeće; gos-
poda imaju druge običaje, negoli mi seljani.

Ne šeće se on, moj Petre; gledaj, kako
samo pazi, kud koraca: od bukve polazi
jedamput na lijevo, pa onda na desno, pa
opet tako isto, samo malo skrene i Bog te
pitaj kako još. Mora da nešto mjeri; ma
samo šta?

— A tko bi ga znao, nehajno dobaci Petar,
— valjda će opet djecu učiti što ne treba.

---

*) mjeri

— Neće biti to, jer i Martin govedar pripovijeda, da s učiteljem nije kao pravi groš, nastavi Jovković, — i on ga skoro svako jutro viđa, kako koraca od škole k općini, onda k bukvi i opet natrag, i šta ti ja znam kamo.

— Stani, miruj, — prekine Petar Jovkovića — čini mi se, da broji. Ne čuješ li: trideset osam, i devet, četrdeset. Broji korake.

— Dobro jutro, gospodine, pozdravi Jovković učitelja.

Pedeset, — izgovori učitelj i stane.

Dobro jutro, Jovkoviću, odgovori, i uperi da će dalje, sve jednakogledajući u jednu točku između školske zgrade, općinske kuće i stoljetne bukve.

Jovković samo zinuo, a dugački Petar gleda za učiteljem.

Kad su vidjeli, da je učitelja taj posao svega zaokupio, pa ne će, da se s njima poobičaju porazgovori, izađu obojica pred Jovkovićevu kuću. Tu se baš desio i susjed Vojakić, koji je bio jedan od najžešćih protivnika svake novotarije u općini. Pravi konzervativac. Bio je čovjek od kojih 50 godina, ugledan općinski odbornik i imućan, no ipak za novcem dosta pohlepan. Ovomu ispriprovijedaju obojica na dušak, kako su

vidjeli učitelja u nekakvom sumnjivom poslu, i dometnu, kako bi bilo nužno, da se dozna, šta on tamo radi i što namjerava.

Vojakić nije volio učitelja, jer mu je već mnogo puta spočitnuo, što općina ne kopa bunar, i opet nedavno od općine zatražio nešto zemlje za se i za školu. Zato sad pomisli, da učitelj mjeri općinsku ledinu, kako bi je za sebe malo otkinuo. Odluči da će na to pripaziti, ali ovoj dvojici ne reče ništa, samo da njega sama zapane slava, da je od općine otklonio „veliko zlo“. Pa kad su jedno vrijeme gledali, kako učitelj mjeri još i mjeraćom vrpcom i nešto kao sračunava, značajno su se pogledali i sva trojica bila uvjereni, da učitelj općini otimlje zemlju.

Vala, ne češ učitelju!

Drugo je jutro već rano zorom bio Vojakić na nogama i kraj ledine čekao učitelja. Došao je sâm, kako bi bio bez svjedoka, kad bude od učitelja iznudio što namjerava.

Doskora eto i učitelja.

— Dobro jutro gospodine, — pozdravi Vojakić.

— Bog dao, odzdravi učitelj, i metne na zemlju nekakav svežnjić papira, na kojima je iskusno Vojakićevo oko opazilo neku

sličnost s planovima, što ih prave zemljomjeri, kad zemlju dijele.

— Koje Vas dobro nosi tako rano, gazda Vojakiću, zapita učitelj.

— E, ne znam baš je li dobro, što me donijelo — brinem se za općinu, da joj tko ne učini kakovu štetu, odgovori Vojakić i pogleda učitelja onako značajno, kao da ima njega u sumnji, da će on biti taj, što namjerava općini štetu nanijeti.

— Štetu? začuđeno primijeti učitelj.

A Bog zna, možda i štetu, to se ne može znati, nakašljuca se Vojakić kao za ispriku. Ljudi govore svašta . . . ne zamjerite.

— Ljudi? A šta govore?

— Da oprostite, govore . . . ne znam bili Vam i rekao . . . da Vi ovdje već nekoliko dana mjerite zemlju, da od nje tobože za školu, a zapravo sebi dva jutra odmjerite.

Kad je gazda Vojakić ovako nekom mukom istisnuo svoju bojazan, učitelj se uzeo grohotom smijati. — Ta čovječe Božji, držao sam Vas za pametnoga; gdje bih ja mogao „samo onako“ odnijeti općinsko zemljište! Ta valjda znate, da to mora najprije općinsko zastupstvo zaključiti, onda starija vlast potvrditi. . . . Vidim, nastavi učitelj, kao da Vojakića sažaljuje — da se s Vama ne

može ni govoriti o pametnijim stvarima, a kamo li bi se moglo zajedno raditi, a baš sam htjeo s Vama. . . .

Malo postiđen, ali silno znatiželjan uhvati Vojaković zadnju riječ, pa će naglo zapitati:
— Raditi? A što?

— S Vama se ne može, dok Vi eto mislite, da se zemlja dade oteti — okolišajuć odgovori učitelj nešto kao neodlučno.

Vojakić shvati, da je sada prilika, da sazna, što učitelj na ledini radi, i onako neizvjesno se nadajući nekoj koristi, uze se kao umiljavati:

— Pa Vi mene gospodine znate, da sam ja ovdje u selu prvi gazda, odbornik, da sam na dobru glasu, — pa zašto se ne bi moglo samnom raditi?

Učitelj je jedan čas Vojakovića gledao pronicavo, i onda ga poslije tobožnjega razmišljanja naglo zapita:

A bi li Vi znali čuvati tajnu?

Niko bolje od mene — zakrijese se oči Vojakiću.

— Dobro. Dajte ruku!

— Evo je. I porukovaše se.

Dakle znajte. Ja imam ovdje stare spise i planove, iz kojih se zna, da je na ovoj

ledini zakopano veliko blago: kasa još iz francuskoga rata. I po tom mom planu ja tražim to mjesto, gdje se mora kopati, da se kasa nađe.

— Pokažite, naglo posegne Vojakić za spisima.

Polagano! To Vi ne razumijete, jer je to sve francuski pisano, a da i razumijete, ne bih Vam valjda dao, da Vi bez mene to mjesto nađete, i sami dignete blago. Nego ako hoćete, možemo se pogoditi: Kad ja to mjesto nađem, kopat ćemo zajedno. . . .

I blago u polak podijeliti, požuri se Vojakić sklopiti pogodbu.

— A jest! Dijelit ćemo, ali ne u polak. Ni nas dvojica nismo dosta, jer je blago dosta duboko zakopano, pa će trebati i dva i tri pomagača.

— To je šteta, jer se onda mora i njima dati dio — požalio Vojakić.

— Druge nije. Samo da je naći pouzdane ljude. Šta mislite za Jovkovića?

— Dobar je. Bi li uzeli i Petra dugačkoga?

— Jak je, pa će izbacivati zemlju.

— I Vi ćete kopati?

— Bome hoću. Tko i ne bi?

Dobro. Nadam se, da će još danas naći mjesto, a sutra možemo početi s kopanjem. Ali velim Vam, ozbiljno će učitelj — da ni Vi, ni Jovković, ni Petar ne kazujete ni živoj duši, šta mi na ledini radimo.

Razumije se, da je Jovković rado pristao na taj uvjet, pa se s torbom, punom umišljenoga blaga požuri do svojih novih ortaka. Učitelj je za njim gledao i nasmijao se.

III.

Do sutra je učitelj zbilja našao mjesto, na kojem je duboko u zemlju bila zakopana francuska ratna blagajna. Na mjestu, koje je od škole bilo 53 koraka, od općinske kuće 70, a od stare bukve 126 koraka daleko, izmjerio je učitelj krug s promjerom od dva i pol metra. Malo iza toga dali se na posao naši kopači blaga.

Pomozi Bože! uzdahne dugački Petar i zamahne budakom.

Jesi li ti lud — prodere se Jovković. — Tko je vidio Boga prizivati, kad se kopa blago; vraga ti zovi!

Petar se ipak stadio, da zove vraga u pomoć, pa je zašutio i počeo raditi.

Mora se priznati, da su prvi dan svi radili gorljivo i ustrajno: nije šala — ta za

мало труда много блага и богатства! Сједи
Богији дан ударали би будацима и лопатама
по тврдој земљици, као да јој хоће душу
избити. Ови су људи били naučni на тешак рад,
но оваки су си посао учинили још тежим, јер су
радили нестрпљиво и ради тога пребрзо, па
се и брзо уморили. Уза све то је Вожакић
сваки час довикнуо сад Петру, сад Гојко-
вићу, да раде брže. И ови би онда још жеће
ударали по тврдој земљи.

Код тога посла се зној цједио низ угри-
јана лица и с цјelogа тјела. Да се мало
окријеpe, posegnuli би за букаром воде,
која се одdaleкога пута, с којега је доне-
сена, и од dugog стајања угријала. Слаба је
то била окреpa, но ниšta zato, — ta „o muci
grozdovi vise“ narodna je riječ, а ово ће
бити још болje, jer o njihovoј muci vise stari
francuski dukati, a zna se, da je, „starin-
sko zlato вредније od данашnjega.“

Земљу би бачали крај јаме, која је првога
дана тога бејцетнога посла пред зализом
сунца постала једва један метар duboka.
Кадгод би који лопатом или будаком ударио
по камену, што се сакрио мед земљом,
одма би сва тројица стисли главе и кукајућега
срца претраживали сваку мрвичу земље, да
то nije bio udarac po kasi. Учитељ ih је

upozoravao, da zabadava iščekuju kasu već prvi dan; kasa je mnogo dublje zakopana i trebat će još dosta dana i posla, dok se do nje dođe.

I drugi, a bome i treći i — deseti dan prošao je isto tako. Ne smije se prešutjeti, da su kopači već treći dan postali nestrpljivi. A nije ni bilo zamjeriti! Što su dublje kopali, to je bilo teže. Trebalо je svu silu zemlje i kamenja iskopati i iznijeti.

— Ta šta su je vraga tako duboko zakopali, žestio se Vojakić i srdito udarao budakom po nedužnoj zemljici.

— Moj dragi, razjasnio bi učitelj — u ono se je vrijeme blago samo na taj način i čuvalo, pa jer su to ljudi znali, svaki ga je zakopao, što je dublje mogao, da ga drugi tako lahko ne nađe. Samo mir i strpljenje!

Učitelj je bio siguran, da će kopači blaga ostati strpljivi, — ta znao je, šta sve može učiniti pohlepa za blagom.

Samo se sobom razumije, da se u selu odma pročulo, kako učitelj s onom trojicom seljana nešto kopa i iskopava. Kopači su brižno čuvali svoju tajnu i seljanima nije preostalo drugo, nego da si razbijaju glavu. Nekakova seoska luda se rugala, da kopaju bunar iz kojeg će piti vodu na sudnji dan,

dok su drugi, koji su bili pametniji — a osobito babe — bili bliže istini i potiho si govorili, da se tamo iskopava zakopano blago.

— Da, baš bogatomu Vojakiću treba novaca, kao da ih nema dosta — zavidno bi govorili jedni, dok su drugi u sebi bjesnjeli i psovali učitelja, što nije njih pozvao da kopaju blago, nego bogatoga Vojakića i imućnoga Gojkovića. Treći su se svemu smijali.

No sve je nagađanje bilo uzalud. Nitko nije ništa doznao, zato su svi bili sve više znatiželjni, pa bi ne mareći za svoj proljetni posao, uporno dolazili i gledali, kako se kopači znoje.

— Što blejite tu, — znao bi se proderati Jovković crven od jada i truda, a prljav od zemlje i mokar od znoja. Radije pomozite kopati!

Na taj bi se prijazni poziv obično raspršili gledaoci; nikomu se nije htjelo, da pljune u šaku, uhvati lopatu i da radi. Lakše je bilo gledati i zanovijetati. Ipak bi ih ostalo po nekoliko, koji nisu baš nikakova posla imali, ali pomogli nisu ni ovi.

Tako su kopači već deset dana kopali, a blaga još nisu iskopali, pa počeše mrmljati

kao i Kolumbovi mornari pred novom zemljom, no učitelj bi, pun nade, govorio:

— Ta šta se ljutite? Za toliko blago se čovjek može malo i truditi. Ja držim, da nismo daleko od njega.

I ova trojica kopala dalje, ma i bijesni.

Jednom, kad nije bilo učitelja, htjedoše Jovković, Vojakić i Petar znati, koliko su već duboko iskopali. No kako će mjeriti, kad nisu imali mjere? U dobri se čas Petar sjeti, da i ne treba mjere, kad se zna, da je svaki od njih, koji kopaju i od onih bitanga, koje gledaju, „po klaftar“ po prilici dugačak. I on predloži, kako će izmjeriti dubljinu rova. Nad otvorom rova je bilo smješteno kolo na vreteno za dizanje otkopane zemlje. To je vreteno Petar obuhvatio obim rukama, noge spustio u rov, i pozvao Vojakića, da se uhvati njemu za pete. I kad je ovaj to učinio, jednako se za Vojakića uhvatio Jovković. Sad je Petar rastumačio, da je rupa toliko po prilici klaftara duboka, koliko će se njih ovako jedan o drugoga moći objesiti. Već su sva trojica tako visjela, no dno rova je bilo još dosta duboko ispod Jovkovića.

— Hajde ti tamo, što zijaš, uhvati se i ti,
— pozove Petar najbližega momka i ovaj

već htjede, da se spusti pod Jovkovića i uhvati za pete, kad ga Petar malo stenujuć zaustavi i zamoli:

— Čekaj, teško mi je držati — da pljunem malo u šaku! Razumije se, da su onaj čas, kad je Petar htio „pljunuti u šaku“ bila sva trojica na dnu rova, jedan preko drugoga. I samo se teškom mukom malo blatni iskorpcali i jedan po jedan u kablu po užetu digli na površinu.

Ali ova mala neprilika nije ni najmanje pomela odluku kopača da kopaju dalje.

Kad je učitelj četrnaest dan kopanja mjerenjem ustanovio, da je rov tek dvanaest i pol metra dubok, malo se kao zabrinuo. Nije mu izmaklo, da su kopači bili bijesni, i on da ih umiri, imao je jednak teški položaj kao i ono nekoć Kolumbo sa svojim mornarima, brodeći u neznanu zemlju.

Još dan dva, i zlato je tu, uvjeravao ih je.

— Ako za tri dana ne dođemo do kase, neka vrag dalje kopa, ja ne ću, — prijetio se Vojakić.

— Ni ja, dodao Jovković.

— A ni ja, zaključio Petar.

Učitelj malo problijedi s te grožnje.

Slijedećega jutra opet spustio konopac

s vrećicom pijeska, i videći, da je vrećica sva vlažna, usklikne samo:

— Ljudi, još danas i sutra, i mi smo kod zlata!

— To Vi tako već četrnajst dana govorite, ujedljivo će Vojakić. Ali ćemo još i ta dva dana izdržati, a onda si dalje kopajte sami, ako hoćete kasu otkopati!

— Tako je, — potvrde ona druga dvojica i kopahu po običaju cijeli dan, no tako mlijatavo: samo da se kopa! Petar, koji je radio u rovu, izašao je taj dan nešto blatniji, nego obično i potužio se, da on jedini svoju odjeću u rovu kvari, dok ova druga dvojica samo zemlju dižu i odvažaju i ostaju čisti.

Kad je učitelj vidio Petra onako blatna, srce mu je silnije zakucalo i oprosti se s kopačima: — Do sutra u jutro još!

— Dobro, dobro, mrzovoljno odgovorili ljudi.

Drugi dan rano u jutro, kao na posljednji dan kopanja spusti se Petar kablom u rov. Po običaju se već nekoliko seljana našlo kod kopanja. U selu se znalo, da je danas zadnji dan kopanja, pa su ovi došljaci htjeli vidjeti, kako će kopanje svršiti; hoće li se posvaditi ili i potući kod dijeljenja dukata. Učitelj i druga dvojica stajahu mirno na

otvoru i čekahu znak, da vuku. Učitelj je nekako svečanije izgledao, no to nije nitko opazio. Svi su čekali Petrov znak, da povuku uže i dižu kasu. No mjesto očekivana znaka, začula se iz dubine mukla vika:

— Udavih se, Vucite me napolje! I to se brzo ponovilo još nekoliko puta.

— Šta, udavit će se? U tren se oka učitelj nagnuo otvor i vikao:

— Zar voda? Voda? Je l' duboka?

— Vucite me napolje, derao se Petar, udavih se, dno je puno vode!

— Voda, voda, — vikao učitelj kao mahnit. Bacio je šešir od sebe i trčao oko čekrka.

— Ljudi, eto vode!

Ljudi koji su stajali oko rupe, tupo se zagledali u pomahnitala učitelja. Vojakić i Jovković nisu shvatili, da je voda isto što i kasa puna zlata, i stali vikati:

— Jao nama! U ludo smo se mučili — udavi se kasa!

— Kakva kasa! kliktao učitelj. Eto Vam bunara za cijelo selo! Sad ne ćete trebati dangubiti, kad idete u Vučji dol po vodu.

Žumor ljudi odao je, da im se je u mozgu svijeća zapalila. — Hvala Bogu, imamo bunar! Tko bi to bio rekao, da kod nas ima vode?

Čast Vama gospodine! Bog Вам platio! I za čas se našlo cijelo selo da vidi, je li istina, da su iskopali bunar s pravom pravcatom vodom. U to su se ipak sjetili i zapomaga-jućega Petra, pa ga izvukli s kablom.

Pa je li baš voda? Nisi li se prevario, pitali ga.

— Bogami voda, pa voda. Valjda vidiš kako sam se smočio kad je kabao udario u vodu. Ne možeš dalje kopati. U što smo se mučili!

No Petru su se smijali. Samo Vojakić i Jovković su kiselo gledali, kako se svijet veseli, što su nade kopača — pale u vodu.

IV.

Ovo četvero ljudi slavilo je slavlje. Kad se je napokon točno ustanovilo, da je preko noći navrlo do metar vode u rov i poslije, kad su vodu okušali, našli, da je dobra, zavladalo je veliko veselje u cijelom selu. Svak je htio još isti dan da vuče vodu iz novoga bunara i da je okuša, pa je općinski stražar imao vražjega posla, da otjera ljude i uputi, da se bunar mora tek produbiti, utvrditi i drukčije završiti.

Taj je posao preuzeila općina.

Za malo dana došli majstori i utvrdili rov i sad je općina dala i potrebne nadničare u pomoć majstorima, a seoski tesar napravio kolo na vreteno i okvir na otvor bunara. A kraj bunara postavilo je zastupstvo općine hrastov stupac s pločom, na kojoj se crnilo:

„Ovaj je bunar iskopan glavom učitelja Ivana Malenića, a rukama žitelja Jose Vojakića, Milana Jovkovića i Petra Barbarića, nazvana Dugački. Čast im i slava! Zahvalna općina Berkovac“.

Gospodin Rodo i gospa Rodinica.

Taj se krilati par rano u proljeće došelio iz daleke Nubije u svoj ljetni zavičaj, — u naše selo Blata. Preko dola i gora, preko dalekoga mora preletješe oba druga, da nađu svoje staro gnijezdo, oko kojega već od nekoliko godina proživljavahu ugodne dane klopoćući slatke riječi jedno drugome i svojim mladima, kojih je hvala Bogu, bilo svake godine po nekoliko.

Odavna je već poznato, da rode živu u dvoje za sebe, i da se jedamput sklopljena zajednica više ne razvrgava. Obično ih rastavlja samo smrt.

Naš je Rodo bio — što bi ljudi rekli onako u najboljim godinama i živio je već više godina u najljepšem skladu sa svojom nešto mlađom družicom. On se savjesno za nju brinuo, a ona mu je čuvala tvrdnu vjeru, kako to već jest kod roda od vajkada. Težko njoj i svakoj drugoj, koja bi se ogriješila o tu bračnu dužnost, jer su rode ljubomorne i onda — okrutne.

Kad su došljaci složno iskrpali svoje staro gnijezdo na krovu jedne seljačke kuće, učinilo je i proljeće doskora svoju dužnost: gospa Rodinica je počela nesti jaja.

A kad je poslije svojim tijelom grijala jaja, da od zametaka postanu mali Rodići, ta briga roditelja — njezin je drug Rodo uz gnijezdo stražu stražio, da ne bi nitko nje-govu ženku smetao u tom, valjda dosad-nom, no uzvišenom poslu. Kad je trebalo sebe i ženku nahraniti, odletio bi s krova, da nađe koju žabu, miša ili drugo kakvo nedužno stvorenje, no nikad ne bi daleko odletio; držao se blizu, da još uvijek vidi, što se u gnijezdu zbiva. I kad bi doletio sa zairom, nježno bi joj u kljun uklopio zalogaj, koji se koji put još koprcao . . . — Samo ti jedi, dušo, — govorio bi muž-jak, kad bi ga ženka zahvalno pogledala, što se toliko oko nje brine. I od zadovolj-stva bi ga kljunom malo čvrknula.

A on bi samo blaženo zaklopatao, htijući cijelom svijetu reći, da je sretan.

To je tako potrajalo nekoliko nedjelja. Kad su se napokon mladi izlegli, trebalo se oču obitelji bome i po više puta na dan i dalje nego dosad otpusiti, dok je našao dosta hrane za šest gladnih želudaca. Ovo,

što je bilo žive hrane u blizini, to je već pokupio pa je sad morao i dalje odlijetati, tako daleko, da je gnijezdo i svoje mile izgubio s vida. No on je svoju dužnost rado vršio, kako se brižnomu ocu i pristoji: donašao bi sve, što se dalo jesti: od gujavica pa sve do guštera i zmija znao bi donijeti.

Jednoga je dana Rodo zaboravio na svoje dostojanstvo, pa mjesto da svojim običnim odmjernim korakom koraca, on se žurio: letio je. Nije šala: u kljunu nosi pravoga pravcatoga zečića! Ej, to će biti obiteljska slava, veselio se Rodo i jurio kući.

— Evo, srce moje, gledaj, što sam ti donio — hvalio se Rodo svojoj ljepšoj polovici i približi se sa zečićem u kljunu, da ga zajednički raskomadaju.

No Rodinica — kakogod je to bila na obiteljskim stolu vrlo rijetka poslastica, — ne pojagmi se za njom, nego samo malo krvne kljunom i odkine nehajno komadić mesa — toliko samo, da ne odbije ponudu.

Rodo je zapanjeno gledao. Ni njegovo nježno nutkanje nije puno pomoglo — Rodinica se izgovarala, da je boli želudac i nije htjela jesti, nego je, kad je otac dijelio djeci zečju pečenku, nekako kao nenazočna gledala sumorno nekamo u daljinu.

— Šta ti je ženo? pitao Rodo. Izgleda da si nešto zle volje.

— Ta valjda sam ti rekla, da me boli želudac . . . pa onda i briga s tolikom dječurlijom . . . i okrene se od njega, a pogled uperi prama tornju seoske crkve.

— Hm. Šta ti to govorиш, — začudio se Rodo. Zar su tebi naša slatka dječica „dječurlija“?! — Ne budi, molim te, tako dosadan, — prekine ga žena i kvrcne svoje najslabije kljunom. Rodu je to postalo još čudnije; dok je govorio sa ženom, ona bi jednako gledala nekamo drugamo, a ne ravno u njegove oči, kao uvijek prije.

To je tako potrajalо nekoliko dana. To nije pravi groš, zabrinuo se Rodo i posumnjavši, da se za njegovim ledima nešta događa, odluči, da će biti na oprezu i stvar ispitati.

*

Kad je g. Rodo u predvečerje od gnijezda otišao da nađe štogod za večeru, povrati se neopažen od svojih, i sakrije se blizu gnijezda, da vidi, da li se zbilja što događa kad njega nema kod kuće. Kako je bio blizu gnijezda, nije mu ništa izmaklo. A i imao je što gledati. K gnijezdu kićeno dolepršalo jedno pristalo momče, inače poz-

nata seoska besposlica. I ta bekrija udari u razgovor s njegovom družicom. Rodo nije mogao čuti svega, što su razgovarali, samo je razabirao njegovo i njezino promuklo siktanje, koje u rodinjem jeziku znači, da se vesele, dakle dobro zabavljaju.

Srsi prođoše oca obitelji. Planuvši ljubomornošću htio je, da odmah navali na tu bezobraznu čeljad i da je ubije. No kako više nije bio nepromišljen dečko, zaustavi se. — Možda je to kakav rođak ženin, — pomisli, da se utješi. No nije mogao dugo ostati u sumnji, jer je, prikučivši se malo bliže, čuo prigušeni šapat:

— Ta zlatna moja, zašto ne ostaviš svoga starca, pa ne podješ samnom? Vidiš li, tamo ćemo stanovati na onom blistavom krovu, gdje nema dimnjaka, da nam kvari zrak. A ozdô će nam iz gospodske bašće mirisati samo cvijeće. Voljet ću te više nego ikoga na svijetu; nosit ću ti izabrane zalogaje, klopotat ću ti najmilije pjesme, samo podi samnom — umiljavao se zavodnik.

— O, kako ste zločesti, ... cifrala se Rodinica i koketno prevraćala očima.

— Ta šta još premišljavaš! Ostavi ovu staru budalu i budi moja . . . . navaljivao deran.

— Ali to ne bi bilo pošteno . . .

— Šta pošteno! Ljubav ima svoj moral . . .

— Ali moja djeca tamo? I pokaže na gnijezdo. Mrva se maternje ljubavi javilo.

— Naći će im otac mačehu. Već te toliko dugo molim, da budeš moja, a ti još oklijevaš!

— Oklijeva, — zadovoljno uzdahne sakriveni Rodo. Ipak je čestita! I sa srca mu pade kamen brige i straha. — Bit ću joj još i bolji, nego što sam bio dosad, — zaključio Rodo i nakanio se, da za svoju ženku potraži nešto osobito t. j. dobar zalogaj, jer joj šešira ili oprave nije trebalo. No ipak nije otišao. Crv sumnje i ljubomornosti stao ga gristi, i kad taj stane gristi, ne pomaže nikakav melem! Do krajnosti uzrujan ostao je ovako sakriven i prislukivao, da čuje, ne će li se njegova družica ipak dati premamiti.

No taj je grijesni razgovor za čas prestao.

Nekoliko naime starih roda, koje su obudovjele, a poslije nijesu našle druga, klatarile se selom i svuda njuškale, ne bi li štogod doznale, pa da to dalje brbljaju. Ove su se već nekoliko dana šuljale oko gnijezda Rodina i uvrebale, kako onaj

mladić oko nje šara. I sada su ih zatekle; čim ih je onaj fićfirić spazio, otpirio naglo s krova, a da nije dospio ni pozdraviti gospu Rodinicu, a kamo li, da joj poljubi vitku nožicu.

Babe se slavodobitno zgledaše. — Dakle je istina! Siromah Rodo; mora mu se brže reći, da čuva svoju kuću — i ljubu u njoj. No jednoj se zlobnici, koja za svoju zabavu traži tuđu nesreću, činilo, da je još prerano Rodi pripovijedati, što su vidjele, pa predloži, da se još nekoliko dana pričeka, — dotle, dok onaj dečko zbilja ne premami Rodinicu; — bit će više sramote — trla je sebi nogu o nogu od zloradosti.

A i Rodo nije ostao lijen; i on je dalje uhodio svoju družicu. No sve, što je mogao vidjeti, bilo je samo to, da se njegova žena s dečkom zabavlja; — njemu po tome nije ništa drugo preostalo, nego da se i nadalje — za nju skrbi i trpi njezinu zlu volju, koja se je vazda pokazivala, kad je on dolazio kući. No on bi dobričina podnosio jedno i drugo.

Ipak je babama bilo predugo čekanja da vide, kako će se to ašikovanje dalje razviti, pa su iznenada uzbunile cijelo selo.

— Eno u Rodinoj familiji sramote za vas sve — dovikivale bi svakomu, mimo koga bi prošle.

— Žalosna nam majka, što smo mi rode dočekale, da ovakva beštija sramoti cijeli rodinji rod — kukala bi jedna.

— Dok sam ja bila mlada, nije toga bilo, — škandalizovala se druga. Za malo sati došli ti glasovi naravski i do ušiju staroga Perjakovića — suca općine rodâ.

— Na sud s njom, zagrmi starac i odmah izdao zapovijedi, da se okrivljenica dovede pred rodinji sud, kako se od vajkada sastavlja, kad ima suditi nevjernim ženkama.*)

Za jedan sat je seosku ledinu pokrilo nekoliko stotina roda, muških i ženskih, starih i mlađih. Ponamjestile se u otvoreni okrug: na jednoj strani okруга stari sudac Perjaković sa tužiteljem i vremešnim prisjednicima. U sredinu okруга pak metnuše okrivljenu Rodinicu.

Nu dok su se tako suci namještali, doleti nekakav mladić i spusti se ravno kraj prisjednika.

---

*) Ima prirodoslovaca i motrioca ptičjega života, koji su zabilježili takove sudbene procedure i koje po njihovom mišljenju to i jesu.

Tko si ti? — ljutito zapita Perjaković došljaka.

— Dr. Letić, odvjetnik, kratko odgovori mladić.

— Pa šta ćeš ti tu, prodere se sudac na njega. Marš tamo među druge skupština-re! I pokaže mu nogom, da stane tamo dalje među ostale u okrug.

— Molio bih pokorno, ja sam branitelj okriviljenice.

— Šta? Šta si ti? — zaklopoće sudac s tužiteljem i prisjednicima u jedan glas.

— Branitelj! Već dosta dugo živite uz ljudе, pa ste već mogli nešto od njih i naučiti, — malo porugljivo odgovori Letić. Gdje ima optuženika, tamo mora biti i branitelja.

Od čuda popali grčevi cijeli slavni sud, a najviše tužitelja.

— Te uredbe naš kazneni postupnik ne poznaje, vikao je tužitelj Štulač i okrenuo se k predsjedniku Perjakoviću, i odrješito ga zamolio, da toga bezobraznika dade van baciti.

Ova je novost Skupštinu, a osobito mlađariju počela vanredno zanimati. Za tili se čas čulo urnebesko klopotanje:

— Branitelj, branitelj! — klopotala skupština kao pomamna. Nastala graja. Skupština je očito prihvatile branitelja, da vidi kako će to ići „s braniteljem“.

Tužiteljev je crni kaput pozelenio od jeda.

Stari se Perjaković nije mogao snaći.

— Šta tu treba kakvoga branitelja jednoj nevjernici — govorio je on. Što ja pamtim, nije to još nikad bilo, da se lopovština brani.

— Ali ljudi to imadu . . . nekako premočno dobaci Letić.

— Šta ljudi! Valjda se mi ne moramo povesti za svakom bedastoćom ljudi, žestio se sudac.

— Branitelj, branitelj! — zahtjevala skupština iz stotine kljunova.

Sudac slegne napokon ramenima i pogleda prisjednike, kao da ih pita, šta oni misle. I oni slegnuše ramenima, samo tužitelj Štulač mahaše krilima i nogama, da prosvjeduje.

No većina je i ovdje odlučila. Perjaković promrmlja zaključak suda, da se branitelj pripušta i sjedne. Njemu lijevo i desno po dva prisjednika; na desnom kraju tužitelj, njemu nasuprot branitelj. Krivnja optuženice

bila je već cijeloj skupštini poznata, pa se prešlo odmah na optužbu.

Optuženica se osjećala nekrivom, pa je nehajno stajala na jednoj nozi i začuđeno promatrala tu družbu. Iz toga je nehaja trgnuše prve riječi tužitelja, koji je, namještiv cviker, uokviren u kožu jedne šarene zmije, pregegavši se s jedne noge na drugu, svoju optužnicu započeo:

Veleslavni sude i slavna skupštino! Već je mnogo godina minulo, otkako smo se poslednji put sastali u ovakom poslu, koji je ovaj put ožalostio čestitoga našega sužitelja Rodu, a osramotio cijelo naše selo, dapače cijeli rodinji rod. Evo ova bestidnica . . .

— Ne vrijedjajte moje štićenice, skoči bijesan branitelj Letić . . .

— Mir, zagrmi predsjednik . . . Ova dakle nevjernica je ucvilila svoga vjernoga druga . . .

(Iz slušateljstva se začuje prigušeno jecanje toga druga).

— Ostavila je svoju umiljatu djecu —

— Oprostite, nije ostavila, — prekine branitelj . . .

— Ali bi bila ostavila, da naše čestite prije nijesu taj naum u zametku otkrile, nastavio zbunjeno tužilac, — a sve za to, da pogazivši zadanu vjeru svome zakonitome drugu, može s jednim pokvarenim mladićem stanovati na sjajnijem krovu, nego što je onaj, na kojem je njezin pošteni drug savio skromno, ali toplo gnijezdo . . . .

Tužitelj skine cviker i zaokruži pogleđom zadovoljstva.

Stariji su skupštinari bili tronuti, a mlađi su se tome smijali.

— Ja dakle, radi dokazane nevjere predlažem po tisućljetnim ustanovama našega kaznenoga prava — kaznu smrti!

— Smrt, smrt, odobravali su stari skupštinari, dok su mlađi klopotali „milost, milost“!

Usred komešanja, koje je nastalo radi ovih oprečnih nazora, digne se branitelj (optuženica se odrekla riječi), da odgovori na tužbu.

Živeći duže vremena u vrtu jednoga modernoga pravodznanca, pristao je mlađi Letić uz one, koji ne daju, da zločinac za učinjeni zločin nosi svu odgovornost, jer, da jedan dio krivnje ide i na prilike, u

kojima se zločinac rodio, odgojio i u kojima živi. Pa s ovoga je gledišta izrekao svoj obrambeni govor.

Zar ne zna veleslavni sud i slavna skupština, da je žena slabo biće, od pamtvijeka pristupačno udvaranju? Tim pristupačnije, što je njezin udvarač pristao, naobražen i zabavan momak, dok je njezin čestiti vojno — istina, vrlo čestit, no u svojoj vanjštinji i načinu općenja, — neka mi oprosti — malo nezgrapan. A i to je naravska stvar, da moju štićenicu nije moglo zabavljati njegovo vječito pripovijedanje o hrani, o djeci, o brigama i t. d. Uvaži li nadalje sud i slavna skupština i tu činjenicu, koju sam ja video kod ljudi, a to jest, da je navika smrt ljubavi, onda ćete razumjeti, da je moja štićenica zaželjela malo ugodnije promjene. Šta drugo možete očekivati od jedne slabe žene? doda kao za ispriku.

— Bezobraznica! zaklopoću prije.

— Bezobraznice ste vi, dobaci im branitelj — s vama se više nitko ne želi zabavljati, pa ste pakosne . . . .

Uvrijedene se babe uskomešale — no na energični „mir“ predsjednikov žamor se je brzo utišao.

— A sada, veleslavni sude i slavna skupštino, pitam ja pred cijelim našim svijetom, gdje su ma ikakovi dokazi, da je moja štićenica šta skrivila?

— Vox populi*) — poviće tužitelj.

— To ništa ne vrijedi — odvrati branitelj.

— Pa pitam ja taj „vox populi“ šta je upravo skrivila optužena?

Muk. Uzdignutim glasom sam odgovori:

— Ništa, ništa i tri puta ništa!

— Ništa, ništa, potvrdjivalo je nekoliko mladih skupštinara, koji su praštali za to, jer su se nadali, da će se ova ljubezna ženka dati i od njih zabavljati. Letić međutim nastavi:

— Razgovarala se sa svojim susjedom, koji joj je pričao o krajevima, kuda je putovao, i o svojim doživljajima. Pred cijelim svijetom na krovu, čujete li, pred cijelim svijetom — da ih se moglo odasvud vidjeti — razgovarao se s njom. Zar je to nevjera, s koje ju optužuje ovaj ovdje . . .

— Ja nijesam nikakav „ovaj ovdje“ uvrijedjen je prosvjedovao tužitelj . . .

— Zar je to nevjera, kad ona goji svoje mlade u gnijezdu obiteljskom?

---

*) glas naroda.

— Zar je to nevjera, kad je ona uvijek kod kuće i zadovoljava se onim, što joj drug donese? Ne, to nije nevjera i za to je niti slavna skupština, niti slavni sud ne će i ne može radi nevjere osuditи.

— Tako je, tako je, urlahu mladi skupštini.

— Gospa Rodinica zahvalnim očima pogleda Letića, koji joj se uljudno nakloni, — a onda se okreće na onu stranu, otkud dolažahu glasovi odobravanja i smješeći se klimaše kljunom.

Na licu sudaca nije bilo vidjeti odraza onoga, što im se u mozgu zbiva; uvijek dostojanstveni, a sada još i ledeni stajahu na čistini.

Tužitelj se javi, da će govoriti. No stvarni utjecaj govora braniteljeva bio je tako jak, da je većina s negodovanjem primila taj pokušaj tužiteljev, i predsjednik je imao dosta posla, dok je uspostavio toliko mira, da je tužitelj ipak mogao govoriti.

— To je sve lijepo, što je branitelj govorio, no sad pitam ja:

— Ako druženje s onim mladićem nije imalo namjere, da se optuženica iznevjeri svomu mužu, — pitam ja, zašto taj mladić

nije dolazio onda, kad je kuće-gazda bio kod kuće? I slavodobitno zaokružio pogledom.

— To je bilo sasvim slučajno, razjasni branitelj, ma da je sam znao, da to razjašnjenje „hramlje“. — A da i nije bilo slučajno, bilo bi posve naravno, jer taj tako reći balavac nije mogao očekivati, da je stari Rodo željan njegova društva — upotpuni branitelj razjašnjenje.

— Dakako, samo slučajno je to bilo, — tapkahu nogama i klopotahu kljunovima mlađi skupštinari; oni isti, koji su tako rado praštali krivnju, koja je drugomu nanesena.

Tužitelj zamoli još jednom za riječ.

— Dobro. Čuju se toliki glasovi u prilog optuženici, uza sve to, što je njezina krivnja bjelodano dokazana. Zašto ona nije svome drugu rekla, da je taj besposličar dolazi — tobož smetati? Znala je zašto: Rodo bi tomu deranu po starom običaju namjestio leđa, da bi ga prošla volja miješati se u tuđi brak. Ali ona se toga bojala, bilo joj je žao „prijatelja“. Ja po svojoj dužnosti upozorujem veleslavni sud i slavnu skupštinu da nije uvijek potrebno, da grijeh bude učinjen; grijesiti se može i pukim govorom pače i samom mišlju. I onaj, koji

je među nama najliberalniji, mora priznati, da je ona počinila taj grijeh, — nevjeru, ma samo mišljenjem . . .

— Kad bi to i bilo, ona nije za svoje misli odgovorna ni sudu ni skupštini ni ovomu ovdje, mislim g. tužitelju — odbije Letić.

— Tako je — dovikahu neki.

Tužitelj je vidio, da je pred njim novi naraštaj, koji se sasvim počeo ravnati po ljudima, i samo nemoćno slegne ramenima. Ipak napne još svu svoju govorničku snagu i u nekom, kao svetom zanosu pokuša gromkim glasom djelovati na skupštinare i na suce:

— Vi svi zaboravljate, da nevjera Rodničina nije sad više stvar njezina druga Roda nego naša, naime nas sviju. Ako mi optuženicu ne kaznimo, smijat će nam se cijeli krilati svijet, počevši od ovih ovdje nazočnih staraca, koji poznaju samo jednu, i to našu staru pravdu, a to je: smrt krivcu. Rugat će nam se sav naš krilati svijet, koji još nešto drži do časti; naši odlični rođaci — ždralovi ne će nas više ni pogledati, a pakosne će vrane razgraktati po cijelom svijetu, da je kod nas bračna nevjera nešto dopušteno, a i isti balavi vrapci koji su

baš nedavno jednu nevrijednu ženku smrću kaznili, u čudu će se pitati: „Zar da se mi radi malo ljubavi odmah ubijamo, kad odlične rode puštaju svoje nevjernice, da nekažnjene obeščašćuju vlastito gniazdo?“ Šta će svi ovi reći, pitam ja Vas gospodo skupštinari?

— To je nama „vuršt“, odgovori branitelj Letić sasvim mirno.

Ovaj braniteljev odgovor popratila je mlađarija takvim odobravajućim klopotanjem, da ni oni, koji su bili predsjedniku najbliži, nijesu mogli čuti njegovo klopotanje, kojim je pozivao na mir.

Tu nije bilo više ništa, da se govori. Predsjednik proglaši dokazni postupak završenim i sud se povukao na vijećanje. Makar da je to vijećanje bilo tajno, ipak je u javnost doprlo, da je stari predsjednik Perjaković kao čovjek starinskih nazora na svu silu htio, da se skupštini predloži samo jedno pitanje i to: Da li je Rodinica počinila nevjeru. Držao je, da će većina skupštinara odgovoriti, da jest, a tim bi bila Rodiničina sudbina riješena: polag Ša prvoga i zadnjega staroga zakonika kaznili bi je smrću. No prisjednici su bili nešto malo mlađi i zanimali se za nove običaje i uredbe,

pa nijesu bili za tako zastarjelu barbarsku kaznu. No ipak nijesu držali optuženicu sasvim nedužnom, pa su, da se još donekle spase čast roda, uz ovo pitanje postavili i drugo: „Je li ponašanje Rodinice bilo sasvim bez prigovora? Tim su načinom mislili sačuvati stare tradicije i opet voditi računa o novoj dobi.

Skupština je na prvo pitanje odgovorila skoro jednoglasno: „Nije“. Starci nijesu ni glasovali, jer su bili na čisto, da je mlađarija brojnija i jača, pa će ih i onako nadglasati. — Šta nas briga: ako je njezinom Rodi pravo, i nama je, kad je svijet i onako okrenuo naopako — rekli su.

Na drugo pitanje: „Je li vladanje Rodinice bilo sasvim bez prigovora“, čulo se glasova „jest“ i „nije“. Izgledalo je dakle, da su glasovi raspolovljeni, i to je ponukalo jednoga skupštinara, koji je mnogo novine čitao, da zatraži poimenično glasovanje. No predsjednik to nije dao, jer bi na taj način ova „ženska“ mogla još izaći sasvim bez kazne — pa je svojom vlašću proglašio da je skupština odgovorila sa „nije“ i odmah dodao, da će sud sada stvoriti zaključak o kazni.

Svi skupštinari nijesu, istina, bili tim

zadovoljni, no sud je sud, i ono, što on rekne, treba poštovati, pa su s toga šutili.

Vijećanje suda je dosta dugo trajalo. A nije ni čudo, jer je to bio prvi takav slučaj na pragu novoga doba. — Nije kriva, da je počinila nevjeru, dakle se nesmije ni kazniti, a najmanje smrću. A opet je kriva: dakle je trebalo odrediti i nekakovu kaznu.

Ali kakvu? Tome se nije nijedan sudac mogao dosjetiti dok nije jednom prisjedniku u glavi sjajna misao odjedared zasinula:

— Kriva je, što je živa! — I ovaj veleum bude odmah na čisto, da će i kaznu morati odrediti na tom temelju.

— Dakle —, započe obretnik novih razloga za kaznu, — ja predlažem ovo: Budući da je osuđenica svoju lijepu vanjštinu upotrijebila u to, da je zavela jednoga neiskusnoga mladića, a sebe i svoju obitelj dala na jezike, — to joj se za kaznu ima oduzeti ta lijepa vanjština, da više ne može nikoga zavesti i smutnju u plemenu učiniti. Valja ju dakle dobro operušati, da ostane za uvijek nakazna, kad nije znala, da nosi u poštenju svoje kićeno ruho, što joj ga je Bog dao!

Njegovi kolege izgrliše i izljubiše predлагаča. Nije čudo, kad su time tu zakučastu stvar riješili, — upravo salamunski.

Stari je Perjaković proglašio osudu s razlozima, i skupština, uvjerena da je sramota s roda oprana, s pljeskom je popratila riječi Perjakovićeve. Ipak ne jednoglasno, jer se čulo dosta glasova negodovanja. No kad je predsjednik suda odmah iza toga imenovao šestoricu zagriženih bećara, da izvrše osudu, Rodinica je u očigled ozbiljnosti situacije zdvojnim glasom stala vapiti milost. Ali uzalud joj je bio sav vapaj, kad se zna, da su rode okrutne, pa da ne poznaju milosti.

*

Za nekoliko je časova na sve strane prštalo crno i bijelo perje, taj jedini još ponos jadne Rodinice, i pokrilo nekoliko četvornih metara ledine. Sirota se za čas našla u vrlo neukusnu negližeju, pa kad su je krvnici poslije nekoliko minuta sasvim iznakaženu pustili ispod svojih oštrih kljuna, ona plačući otetura u obližnje grmlje, da se sakrije . . .

Pravdi je bilo udovoljeno. Skupštinari se poslije te užasne predstave odmah razletjeli; zaostao je samo gosp. Rodo. Kad se tiki sumrak spustio na ledinu, dobričina Rodo pridje u grm jadnici, i sažalno je

pogledavši, malo šmrcne, pa joj u kratko odreže:

— Hajde kući. Kakva si, da si, moja si!

Međutim, kad je gospa Rodinica brisala svoju poslednju suzu, odmah se i utješila mišlju, da će — perje opet narasti . . . .

Na putu k slavi.

I.

Ako ste kada promatrali dječaka, kad zažarenih lica i kucajućeg srca guta putopise o dalekim krajevima, pripovijesti o četovanju Indijanaca, opise lova na lavove, onda ćete si lahko predstaviti i mладога Ivu Senkovića, momče od kojih 14 godina. I njega je krilata mašta daleko zanosila; ne doduše među Indijance, nego malo bliže: u svijet na kazališnim daskama. Kad bi on na taj svijet mislio, zaboravio bi na sve oko sebe, jer se samo u svojem maštavom svijetu osjećao sretnim i zadovoljnim.

— Sinko, sinko, kamo opet misliš, — pitala je mati udovica toga svoga jedinca.

— Primi se posla, od koga ćeš moći živjeti; za mene je svejedno, ja sam već stara — govorila je mati.

I taj majčin sinak — kano da je poslušao. U školu je išao do svoje petnajste godine, samo da mati živi u mišljenju, da i on u budućnost pogledom razuma

kao i njegova tužna mati. No taj je Ivo gledao u svijet očima svoje vlastite mašte i onda kad je bio đače i poslije, kad je morao stupiti u neku staklarsku radionicu, da „iz njega što bude“. Ali i kod urezivanja stakala u prozor je Ivi pred očima lebdio njegov vlastiti svijet, — kazalište. Kad bi mu naložio gospodar, da obavi kakav posao kod koje mušterije, on bi tamo i natrag išao tako, da bar vidi kazalište; svejedno da li je taj put bio najkraći ili najdulji. On je morao biti kod svake predstave: komedije tragedije, opere, operete ili feerije; danas na galeriji, sutra u prizemlju, već kako je kad mjesto bilo za njega. Rijetko kada je imao novaca za ulaznicu, no dobri vratari, koji su znali, da je mnogi veliki glumac svoju umjetničku karijeru ovako započeo, zatvorili bi jedno oko, kad su opazili Ivu, kako im molećim pogledom kaže, da — nema ulaznice, a ipak ulazi.

Tako je to trajalo više godina. Ivo je samo tijelom bio kod svoga — ili bolje, tuđeg — posla; dušom je bio uvijek u tom svojem svijetu. I u tim je godinama stekao već svoj vlastiti „repertoar“ opernih i operetnih arija, tragičkih junaka i komičnih lica; samo je gorio od želje, da njime začara druge i da dođe do slave.

Napokon je momak uvidio, da nikako više ne spada u staklarsku radionicu, pa ostavi svoje filistarsko zanimanje, ostavi majku i dade se sasvim umjetnosti, kojoj „pripada“; umjetnosti, koja će grudi gledalaca i slušalaca znati napuniti strahom, nadom, boli, tugom, srećom, zadovoljstvom i radošću, — a njega samoga uzdići na vrhunac sreće.

II.

Jednoga jesenskoga jutra lijevala je nad kršnim našim Primorjem kiša, kao da se sprema novi opći potop. Na postaji Meja izašlo je iz kupeja trećega razreda društvanice: četiri golobrada mladića, među kojima i Ivo, i jedna djevojka. Dva zavežljaja bila im je sva prtljaga, s kojom se spustili na prama Bakru-gradu, u kojemu je to društvanice putujućih „umjetnika“ naumilo dati predstave. Lahko njima dati predstavu: nisu oni trebali da ima svaki svoju posebnu „struku“, nego je svaki znao i prikazivao sve: već prema tome kakova je bila publika i kakovu su sobu dobili za pozornicu. Za ljubavnika je bio svaki kao stvoren, — (nije čudo: ta nijednom nije bilo više od dvadeset godina), humora je bilo u svakoga

dosta, pa nisu bili nikad u neprilici ni za salonskoga ni za drastičnoga komika; junaka žaiosne igre znao je svaki stvoriti, a salonske uloge su im išle od ruke, kao da su na parketu odrasli. Tek im je garderoba bila „malo manjkava“, ali zar prava umjetnost treba krpa? No od svih grana umjetnosti su se osim u umjetnosti stradanja najbolje izvještili u pjevanju, jer ih je iskustvo naučilo, da nikad nisu gladovali, kad su svoju publiku zabavljali pjevanjem; Pjevali su kao kosovi — dašto, kao kosovi, koji su išli u školu samo majci prirodi.

Dakle ta družbica posve promočena odijela, koje i onako nije odgovaralo ni godišnjoj dobi ni prilikama, a cvokoćuć od studeni, za čas s najljepšim nadama s visa ugledala drevni Bakar, kako se poput božićnoga Betlehema prilijepio uz brdo na obali pjenećeg se mora. No kako su drhtali od studeni, nisu ga pozdravili poklicima kako je on kao cilj njihovoga puta zaslužio, nego su samo šuteć gazili blato. Neki teret zaustavio je poklike!

Duboki uzdah oteo se jadnomu Ivi. Da je samo kiša i studen, i Bože pomozi, — ta osušio i ugrijao bi se, ali izvana ga bije studen, a u utrobi ga muči glad, tako žestok,

da mu se od njega sve okreće u usijanoj glavi.

— Čuješ direktore, zar zbilja nemaš baš ništa novaca, da moramo ovakav ljuti glad trpjeti — zapitao Ivo mlađahnoga „direktora“ družbe.

Direktor slegnuo ramenima. — Valjda znate, da smo poslednje novce izdali jutros na vozarinu, a za preostala 22 filira sam vam kupio kruha, da ne idete gladni na put. U ostalom, ako vi niste objedovali, nisam ni ja — doda direktor malo razdraženo.

— Ali sinoć nismo ni večerali — oglasi se drugi, „tajnik“ društva — pa je naš glad još od jučer.

— Hja, zato ćemo danas u Bakru tim obilnije, — tješio je drugove njihov prvak, koji je, svu svoju nadu polagao u današnje gostovanje bakarsko.

No da se dođe do cilja, valjalo je još dobra pol sata cestu gaziti. Ivino je lice bilo mokro, ali ne od kiše nego od vrelih suza, što se spustile niz mršavo mu lice i svoj slani tek ostavljale na suhim usnicama.

— Da, da, majko moja:
„da ti vidiš svoga sina

okružena od zla svega,
ti bi gorko zaplakala . . . .“

javili se Preradovićevi stihovi u stradalnikovoj duši. A valjda i plačeš, ma me i ne vidiš! Zašto sam samo unesrećio i sebe i tebe, kad mi je nekoč bilo voljko u onoj toploj sobici u trećem spratu, — onda, dok si ti sama upravo tražila, da nađeš, čega nemam, pa da mi namakneš. Gledaj sada, što mi fali; sve: nemam ni odjeće ni obuće, nikad sigurna krova, a prečesto ni kruha. Samo je još ojadena duša u meni, no i ta je već na jeziku!

No ovi uzdasi nisu pomogli, pa je Ivo na svom putu k slavi morao i dalje — gaziti blato.

III.

Društvance je napokon oko devet sati u večer ušlo u gradić. Kako su bili posve nepoznati u njemu, nisu se mogli snaći drukčije nego da idu za svjetлом, koje je tuj i tamo rasvjetljivalo prozorčice uskih i visokih kuća. Tražili su samo kakvu krčmicu, u kojoj bi još danas štogod „dali“. No jadnici su bili loše sreće, jer ih na dva tri mjestra nisu htjeli ni primiti u to

okasno doba, kad se gostione zatvaraju i za drugi svijet, a kamo li ne za ove kome-dijaše. Direktor je grdio i grdio, a kad je napokon vidio, da mu to ništa ne koristi, stisne se s drugovima mjesto pod suhi krov, — pod jedno od onih drevnih stabala, što ljeti daju glasovitu bakarsku hladovinu. I odluče, da pod tim „krovom“ provedu noć. U toj neprilici je bio svaki sa sobom zaukljen, pa nije nitko ni opazio, da nema Ive. Ivo se naime poslije prve nedrake otkinuo od družtva i pustim uličicama između tuj i tamo rasvijetljenih kuća vrludao onako mokar od kiše i pijan od glada, dok se nije našao na ziđanoj obali mora.

More!

„More divno, more sveto,
Pred nama se širiš eto,
Kao tajna kob;
Ljuljačka si kome mila
Komu hladan grob!

zadeklamuje mladić u sebi Preradovićeve stihove.

— „Komu hladan grob“! Odjekulo je u momkovoj duši, i odmah mu bljesne misao, da u ovaj čas stoji na mjestu, s kojega ga samo jedan jedini korak dijeli od sadašnje

bijede i — budućega života, u kojemu se za bijedu ne zna.

— Ha, ta kako se nisam već prije sjetio, da učinim kraj svomu promašenomu životu! Sigurno je, da mi na dnu mora ne će biti hladnije, nego što mi je sad, a bogami ne će biti ni gladan, ni žedan.

Debele kaplje hladnoga znoja izbile iz vrućega čela, i — glasno zakrulilo u praznom mu želucu. Prigušeni plač s jecanjem mijesao se sa šumom padajuće kiše i duvajućega vjetra. Kroz suze buljio je u jedinu mu preostalu obećanu zemlju. — No iz te zemlje mjesto „grožđa na motki“ pred njegovom upaljenom maštrom izmiljile svakovrsne nemani i prijetile mu svojim raljama, kljovama, sulicama i zmijolikim krakovima da će ga k sebi povući u bezdan.

Odlučio je. I baš kad je koraknuo da se baci u zagrljaj nemanim, zabrenči u njemu njegova umjetnička žica: sjeti se, da se njemu kao sadanjem i budućem umjetniku ne pristoji otići ovako neopaženo s ovoga svijeta, nego onako sa smiješkom na usnama i pjesmom u grlu. Gotovo poštidoš sa svoga kukavičluka, isprsi se kao da je na pozornici pred tisućom gledalaca, zapjeva za oproštaj sa svijetom svojim

mekanim tenorom pjesmu, koja je često orosila oči njegovih mekanih slušalaca.

Siromašak je mislio, da ovaj put pjeva samo sebi, a ne slušaocima.

— Hej, ki je to bozji na tom vrimenu, — pitao netko sa vrata kuće, što je stajala kojih trideset koraka.

Cujete li?

Nitko nije dao odgovora. Ivo nije nikoga ni vidio, ni čuo; on je samo pjevao i kad je svoju pjesmu dopjevao, zakorači malo natrag, da se zaleti i skoči u naručaj mora.

— Da, — zaustavi se još u zadnji hip.
— Još samo ovu, — pomisli, i zapjeva drugu.

Kad su zamrli poslednji glasovi i ove oproštajne pjesme, a u času, kad je Ivo htio, da napokon učini svoj poslednji korak, osjeti, da su kao klijestima odostraga zgrabila dva čovjeka.

— Ma ca delate tu*) — zapitali ga došljaci, dok je jedna žena primakla svjetiljku k Ivinu licu. — Tr daz' je, a Vi tu mokar kantate i valj' da cete v more. Pomozi nan sveta Lucija, ki je to videl! Ma sejedno, bas ste lipo pivali. Mislel san, da to piva morska divica, pa san sâl, da ju vidin. Hote sad

---

* Šta radite tu?

samo s nami tu priko v kuću, pak pivajte v toplen, ma ne samo Vān, nego i nān.*)

Na te se prijazne riječi Ivo kan'da probudio. Nije razumio, što ti ljudi govore i samo je buljio u njih i puštao, da govore i rade što hoće. Jedan ga uhvatio za rame i uzeo gurati naprijed. No momak je od slabosti počeo brzo posrtati, što je dobričinu čovjeka brzo navelo na misao, da je mladić slab od — glada.

— Ma brzo, brzo v kuću, da se osusite; pak imamo bas dobri brodet i pravoga „domaćega“, pul kega čemo zakantat, ma veselo! — govorio je īvin spasitelj, — glavom krčmar u kući malo iza njih.

Za čas se mladić našao u gostionici. U sobi je sjedilo jedno desetak ljudi, — kramara i mornara — koji su pušeć lulicu kartali se i vikali.

Kad je Ivo malo k sebi došao i vidio, da više nije na kiši, nego u toploj sobi za stolom, na kojem se pušila zdjela brodeta —

---

*) Ta kiša je, a Vi tu mokar pjevate, i kano da hoćete u more. Pomozi nam sveta Lucija, tko je video tako šta! U ostalom je svejedno, baš ste lijepo pjevali; mislio sam, da to pjeva morska djevica, pa sam išao, da je vidim. Ajte sad samo s nama tamo prijeko u kuću, pa pjevajte u toplom, ali ne samo sebi, nego i nama!

povratio se u osamnajstgodišnjemu momku nagon za održanje samoga sebe i na nutkanje krčmarino baš htjede, da iz zdjele čestito zagrabi. No u čas, kad mu u nos udario miris jela, on umjesto da zagrabi, naglo skoči sa sjedala, pograbi šešir, ostavi jelo, i što bi trenuo, ispane iz sobe.

— Pomozi nan majko bozja trsatska — od užasa se prekrstila krčmarica, koja je još čas prije uživala u misli, da je ljepušnoga momka spasila pod svojim krovom od sigurne smrti. — Ca j' samo s tin deckûn? Ma lud je! Ki j' to videl bizat s toplega na to vrime!*)

I krčmar i neki gosti, kojima je on malo prije na tiho ispričao, kako je toga pjevača našao, začuđeni su gledali, šta je to, da ovaj iznemogli i gladni momak bježi iz tople sobe i od prostrta stola. To može da čini samo luda! I nekoliko njih s krčmarom pohite na vrata, da će za njim, kako ne bi možda opet u more.

No glumca je nestalo.

Doskora se ipak razjasnila tajna toga bijega: mjesto bjegunca, eto s njim na vrata još tri došljaka. Ivo je htjeo dijeliti sa svojim

---

*) Šta je samo s tim dečkom? Ta lud je. Tko je to vidjeo, bježati iz toploga na to vrijeme!

drugovima ne samo zlo, nego i dobro, koje ga je tako iznenada našlo, pa je skočio od punog stola, da ih potraži i kao instinktom pripadnosti ih u tami našao skutrene pod drvetom.

Sad viđe krčmar pravo, s kim ima posla.
— Brzo, brzo, samo nutar, — pozivao je dobričina. — Cemo se zabavit! — I uza svu svoju malo prije dokazanu ljubav bližnjega, praktični krčmar je već proračunao, kako će ovi glumci zabaviti njega i njegove goste, koji dakako ne će sjediti uz prazne boce. I za čas smjesti došljake za večeru, za kojom su krčmaru zadovoljna lica ispričali svoju nedaću.

— Ca niste valje došli ovamo,* — spočitavao krčmar društvu.

Plačidruzi jedan s drugim izmjenili poglede; iz jednih strujila zahvalnost, u lvinom blistao ponos.

Od toga se ma i nagloga, ali ugodnoga preokreta, ovi budući možda umjetnici brzo oporavili. Mladost se brzo i lahko liječi. Zaredala pjesma za pjesmom, šaljive predstavice jedna za drugom. Svaki je pred zahvalne slušaoce iznio ono, što je imao

---

*) Šta niste odma došli ovamo ?

najboljega, pa su u veseloj pjesmi i zabavi čestitim ljudima satovi prolazili kao hipovi. Razumije se, da su ovi domaći ljudi, koji su tako iznenada došli do „predstave“ kod svake „upaljive“ pjesme ili šale društvo darivali novcem, a uz to ih obilno častili ne samo „običnim domaćim“, nego čak i „domaćom vodicom“. Topla soba, dobra večera i rujno vince učinilo je svoje: i taj pred malo časa polumrtvi momak se raspjevao i kod svakog pljeska hoćeš, ne ćeš, blisnula je pred njim stara njegova slika, kako on na velikoj pozornici, mjesto u izlizanom kaputiću, u sjajnom kostimu pjeva čarobne arije, ili potresne prizore izvodi, za koje ga burom odobravanja nagrađuje sasvim druga publika, nego li je ova, što je sada pred njim.

Nada, da će doći do te slave, vratila se ojačana, a put k toj slavi učinio se sada sitomu glumcu gladak i opojno mirisav kao asfaltom utrtidrvored od plemenitih dafina. Kako je bio preuzrujan, nije ga ni „vodica“ mogla do pred zoru toliko omamiti, da bi si zaželio počinka, naprotiv, u svomu dobrom raspoloženju jedva je dočekao, da ostane sam; neodoljivom snagom ga je nešto vuklo na zrak u svijetlo, u slobodu. Pa kad su njegovi drugovi otišli spavati, sad već

ne pod stabalje, nego pod krov, na meko prostrto, ukrao se Ivo i pobrzao k moru, da izmoli oproštenje.

Baš je svitalo. U svijetlu praskozorja širila se glatka i tajinstvena površina mora i u nju se zadovoljan zagledao. Nije bila siva kao sinoć, nego lijepo modra, a mjesto sinoćnje tmine, pukao je sjajem zore osvijetljeni zaljev. Ni škripa teške kiše nije više bunila mir lahko titrajućega mora, nego je svuda naokolo vladala neka sveta tišina. Samo na jedan jedini trenutak se u mladićevoj mašti kao u dalekoj magli pojavila sinoćnja odvratna slika utvora, no ta je slika ispred sitoga i razdraganoga mladića odmah i isčeznula; istisnula ju je snaga njegove osvježene mladosti i noćašnji uspjeh. A mjesto krakatih nemani dočarala mu mašta zlatokose morske djevice; izronile su iz blještava mora i milo ga gledajući domahivale mu svježim lovori vijencima.

U svojoj samosvijesti posegne za vijencima, no djevice zajedno s njima isčeznule u dubljinu. Samo mu se učini, da čuje opomenu:

Polako momče, ti si još mlad. Kasnije možda, ako ustraješ na tom putu!

To nepriznavanje njegove umjetnosti ga je upravo uvrijedilo i srdito turi ruku u žep, u kome zazveći nekoliko krunica od noćas.

— Taj bezobrazluk! No vidjet ćemo, hoćete li me ovjenčati za koju godinicu jer ja ću izdržati. — I izvadi krunice iz žepa, prebroji ih i zadovoljno pjevucajući vratи se umiren k drugovima, da produži put, koji zna katkad dovesti i do slave.

Dvije molitve.

Pripovijest sa Bledskoga jezera.

Nijedan stranac, koji na Bledskom jezeru ljetuje, ili onuda prolazi kao izletnik, ne će zaostati za pobožnim domaćim pukom, koji marljivo hodočasti na čarobni „otok bleški, kinč nebeski“, da ondje u crkvici „Majke Božje na Jezeru“ izmoli koju milost za sebe ili za svoje. Tako i dolazi, da se dōista cijelogla ljeta viđa, kako mlado i staro, muško i žensko, gospodin i seljak, vjernik i skeptik hitrlm čamcem po glatkoj pučini jezera hrli k tomu otoku, na kojemu s hridine cijeloj kotlini gospoduje hram čudotvorne Majke Božje.

Puk vjeruje, du svaki onaj, koji u ove Majke Božje moli kakvu milost, treba samo potegnuti za uže, što se od zvonika spušta u sredinu crkvice, i kad zvonce u zvoniku zacilinka, u isti čas skrušeno svoju želju pomisliti ili izreći, pa će čudotvorua Majka Božja uslišati molitelja; izuzeto je dakako, ako ona u svojoj premudrosti pronađe, da je za molitelja korisnije, da ga ne usliša.

I ono srebrozvūčno zvonce neprestano jasno i glasno cijeloj okolici oglašava, da opet netko nešto — moli, čim se i opet samo potvrđuje, da ima mnogo ljudi, koji nisu zadovoljni sa svojim udesom.

Jednoga divnoga predvečerja mjeseca srpnja krstario je hitri čamac s malim društvcem veselog mладog svijeta po glatkoj pučini toga bajnoga jezera. Društvo se divilo sad obalama, koje su načičkane prekrasnim villama, sad opet malom otoku, što se iz jezera ispinje, dok se poslije kratke vožnje napokon nije iskricalo kod kamenitih stuba koje vode s obale ravno na vrh k crkvici.

I društvice se uspinjalo k toj crkvici.

— Čujete Slaveliću, — nagovori odvjetnik Milković elegantna mlada čovjeka, koji je nešto živo govorio gospodjici Veri, — ja mislim, da ste s nama zadovoljni, što smo Vas ovamo doveli?

— Doista, doktore, da Vas nije, ne bih ni ja ovamo, . . . Zahvalan sam Vam.

— Šta??! protestovahu gospode u šali. Dakle Vam samo naše društvo ne bi bilo dosta ugodno?

— Bojao bih se ga, jer bi mi moglo biti i odviše pogibeljno, — galantno parirao Slavelić.

— No, kad su Vam žene tako pogibeljne, trebat ćeće se oženiti, da to prestane, — nasmije se supruga doktorova. Eto Vam prilike sada: izmolite si u majke Božje lijepu ženu.

— Baš mu je treba!, — oglasi se šutljivi profesor; — radije neka moli — novaca, ženu će dobiti i bez molitve. . . .

— A novaca ni s molitvom, upane Slavelić.

— Djeco draga, — umiješa se odvjetnikova supruga, — nemojte praviti šale sa svetim stvarima! Mnogo ih je već odavle otišlo utješenih, koji su se skrušenom molitvom utekli majci Božjoj. To je sigurno; čekajte, da Vam samo nekoliko primjera nabrojam . . samo dok se imena sjetim.

— Ali meni baš ništa ne treba, pa šta da' dosadujem Majci Božjoj, primijeti Slavelić.

— To je zbilja čedno, kad ti to govoriš. Čudo, da nisi rekao, da imaš svega i previše, narugao se profesor, koji je znao, da u Slavelića nema dosta ni onoga što bi mu trebalo.

U tom se cijelo društvanje našlo u samoj crkvici.

— Videći Slavelić taj juriš na sebe, sjeti se, da ni on, ni nitko drugi nema ničesa previše, i da cijela molitva baš ništa ne stoji, pa odluči, da tobože prijateljima ugodi, no u istinu, da na kušnju stavi čudotvornost Majke Božje. I junački povuče za uže. Zvono zazveči, a on će zamoliti:

— O, Majko Božja čudotvorna, ništa te drugo ne molim, nego to, da me što prije učiniš milijunašem!

Tihi „živio“ popratio tu čednost.

Poslije te „molitve“ je Slaveliću postalo lakše. Smiješći se zapitao je društvo, jesu li sada s njim zadovoljni? Muškarci su mu, kao poznati sebičnjaci odobravali, što je kao mlad čovjek već tako razborit, a samo su ga gospode otvoreno krstile egoistom — „kakovi su naravno danas svi mladi ljudi“.

* * *

Od toga su znamenitoga dana minule tri godine.

U gornjoj se Posavini zna samo za jednoga čovjeka, o kojem je „vrijedno“ govoriti, a to je — Slavelić.

- Čiji su oni tamo vilinski dvori?
- Slavelićevi.
- Čija su ona nepregledna polja, na kojima se bijele brojni majuri?
- Slavelićevi.
- Čija je ona palača na četiri kata, što je grade na novom trgu?
- Slavelićeva.
- Čija je ona tvornica?
- Slavelićeva.

I na sva se slična pitanja dobivao isti odgovor.

— Sretan čovjek, — rekao bi pitalac, diveći će bogatsvu toga Slavelića.

— Hm, — znate, nije to baš Slavelićovo, nego njegove žene; a što se tiče njegove sreće, to se on s njome ne može baš osobito pohvaliti: ljudi svašta znadu i govore. Recite radije: „Siromah čovjek!“

Tko da to razumije?

Sam Slavelić je to najbolje razumio. On, muž „višestruke milijunarke“ još nedavno elegantan i obijestan mlad čovjek, danas prosijed, suh i pognut. Onda zadrženi siromaščak, danas faktor u javnom životu. Istina je, imao je milijune, no ovi

nisu bili njegovi, jer je s njima bila nerazdruživo spojena njegova žena, koja je ustrajno skrbjela, da njezinomu mužu uvijek ostane jasno, da niti milijunti dio tih mili-juna nije njegov bez — nje.

I ljudi su Slavelića žalili. No najviše se siromahom osjećao on sam. Često bi se sjetio svoje „molitve“ Majci Božjoj na Jezeru i pitao se, da li je njegovo sadašnje stanje zaista „uspjeh“ one molitve, ili je njegova novčano sjajna ženidba pred tri godine bila njegova vlastita zasluga. I kolikogod se puta pitao i žalio, vazda mu je unutrašnji glas govorio:

Šta si tražio, to si dobio! Majka te je Božja uslišala i dala ti je zamoljene milijune. Nije tih ih mogla dati kao gotov novac u vreći ili u „vrijednosnim papirima“, nego ti ih dade u onakovoj formi, kakova joj se činila najboljom za tvoj spas, a valjda i za — kaznu, jer si njezinu čudotvornost i dobrotu samo iskušavao“.

I Slavelić je poslije takovih razmišljanja došao do uvjerenja, da Majka Božja na jezeru doista može činiti čudesa, pa on ovako prožet vjerom u njezinu snagu, sabere sve misli u jednu i jednoga se srpanjskoga dana opet nađe na — Bledskom jezeru.

Kao stradalnik, kojemu se patnje vidješe na licu i cijeloj pojavi, — bez veselog društva, onako sâm samcat, pognut i pokunjen, bez nedavne mladosti i obijesti, dade se odveslati na otok k stubama, koje vode k crkvici — k blagom srcu Majke Božje.

Pred ulazom je još malo stao: bilo mu je teško unići. No za čas ga eto ipak kod klecali, uz koje visi ono sudbonosno uže. Čovjek se skršen spustio na koljena, prešao u duhu minule tri godine od one prve molitve, od sjajnoga braka s milijunašicom, od pakla, što mu ga je taj brak pripravio, pa sve do sada. I bijednik je grčevito uhvatio za uže, povukao ga i dok je zvonce cilinkalo, skrušeno šaptao:

„Majko Božja čudotvorna, uzmi mi one milijune, što si mi ih dala, — uzmi ih od mene jadnika!“

Poslednji udarci kladiva bijahu sve slabiji i ređi, pa napokon i prestadoše.

U crkvici zavladala opet sveta tišina.

„Uzmi mi milijune“, — na glas ponavljao Slavelić svoju molitvu; ovaj put usrdnije nego prije. — I ženu s njima — glasnije nadopunio čovjek molitvu, kako ne bi nastao nesporazumak: da odu milijuni, a žena da ostane . . . „Uzmi, uzmi mi sve!“

Kad je Slavelić dopunio i svršio svoju molitvu, bacio je još jedan pogled čistoga pouzdanja u kip Majke Božje, ustao smiren i ostavivši crkvici bogatu milostinju, otišao, da iščeka uspjeh.

No Majka Božja nije ovaj put uslišala molitvu; ne može se jednomu te istomu čovjeku uvijek baš sve učiniti po volji! . . . .

Dobri profesor.

Oko našega okrugloga stola u kavani sabiralo se svakoga popodneva malo društvanice, da uz crnu kavu malo pročavrila prije popodnevnog posla. Bilo nas je od svakoga zanimanja: sudaca, upravnika, tehničara, liječnika, profesora, advokata, pa se tako divanilo o svemu i svačemu sve dotle, dok se ne bi kazaljka sata navraćala na tri. No i ako je sudac pripovijedao o raspravi, u kojoj je taj dan sjedio, odvjetnik o kako-voj zanimivoj parnici, liječnik o uspjeloj operaciji (o neuspjelima se ne govori), inžinir o novom mostu, koji će se graditi, upravnik o silnom poslu, što ga ima s nadziranjem općinske uprave, opet je gotovo uvijek takav stručni razgovor svršavao pripovijedanjem doživljaja iz zlatnih vremena đakovanja. I to ne iz đakovanja na visokoj školi, nego na srednjoj, što nije baš nikakovo čudo kad se pomisli, da je iz toga dugotrajnoga, svim nam zajedničkoga školovanja, i moralo ostati mnogo i mnogo uspomena. I tek što je jedan svršio svoju pripovijest, već su

druga trojica jedva čekala, da i oni ispričaju po koju od uspomena, koje su bome bile stare i po dvadeset do trideset godina. Samo se sobom razumije, da su s tim uspomenama bili uvijek nerazrješivo spojeni nekadašnji naši — profesori. Nijednomu od nas nije došlo na um, da nepovoljno ocjenjuje onaj naučni rad, koji nas je nekad vezao s učiteljem, nego su se samo bûdile uspomene na mladenački jogunluk, u kom bi znali napraviti kojekakove „psine“ profesoru; tako bi na primjer ovome kaljače napunili snijegom i metnuli ih k peći, da se „suše“, drugome bi se školska peć o Petrovu naložila, a trećemu, za koga se znalo, da je plašljiv, bi se opet napravio umjetni potres školske sobe; duhandiji bi nerijetko popušili đaci cigaru, što si ju gdjegod sklonio za akademski četvrt. I tako slično. I svaka bi nas ovakova uspomena nagnala na veseli smijeh, — koji, neka je pravo rečeno, nije nikada imao ništa uvredljiva za onoga profesora, kojemu se tako šta učinilo, — nasuprot: mi smo se većine bivših naših profesora ugodno sjećali, a uspomene na vesele doživljaje smo iznosili, da se naradujemo našoj, nekad veseloj čudi, kakove se kod današnje mladeži sve ređe nađe.

Jednu takovu đačku uspomenu ispričao

je inžinir M. i ja će ju pri povijedati kako sam upamto.

— Bili smo tada — tako pred jedno 28 godina u zagrebačkoj realci u sedmom razredu. Onda je bila realka na Griču, a naš razred u drugom spratu lijevoga krila zgrade. Otuda smo mogli gledati na tri strane: na kapucinski trg, na grički plateau i na dvorište, preko kojega se ulazilo u samu zgradu. A bome smo i gledali! Mal' ne svi ondašnji profesori odoše k Bogu na istinu, pa tako ni naš Jura, o kojemu će da pričam, nije ostao za sjeme, a nije ga ni ostavio. Onda mu je moglo biti oko 35 godina. Bio je to zlatan čovjek. Kod nas je obučavao matematiku, no znali smo, da se bavi i drugim znanostima, naročito lingvistikom, filologijom i astronomijom, pa nam je često znao otvarati ova područja, a onda smo ga radije slušali, nego li kad je tumačio binomski poučak. Nikad ga nismo vidjeli srdita, nikad nismo čuli proste riječi od njega; u opće je bio dosta plah i cijelo mu je biće bilo nekako kao djevojačko, pa je znao i naglo porumeniti, kad bi ga koji od nas što neuimjesna zapitao, ili ako je bio s nečim nezadovoljan.

Jednoga dana u 10 sati za akademiske

četvrti izvodimo nas desetorica naše gimnastične igre, dakako na račun naše kože, kaputa i državnih stolaca, koji su samo pod satom služili za sjedenje, a u pauzama za naše atletske vježbe. Samo se sobom razumije, da je jedan od kolega bio uvijek kod prozora „na straži“, da nas za vremena može upozoriti na eventualnu pogibelj.

Tako mi jedamput u najživljoj igri, kad „stražar“ ujuri u sobu sav zažaren:

— Dečki, dečki, brže ovamo, da nešto vidite! Brže, brže — požurivao nas.

Nije trebao dvaput zvati, jer smo se u tren oka jednim skokom našli kod prozora i s visine na dvorište stali gledati, kako naš profesor Jura u svom običnom odijelu odmijerenim korakom stupa prema ulazu u školsku zgradu. To je sve bilo nešta obična, no neobično je bilo, da je — taj inače bradati i brkati profesor bio posve obrijana lica i bez brkova. Čim smo tu promjenu spazili, bilo je svakomu od nas odmah i jasno, da se ta „okolnost“ mora nekako iscrpiti. Za čas smo se posavjetovali i stvorili osnovu za malu „psinu“, i onda se svaki sklonio na svoje mjesto, metnuo preda se matematičku bilježnicu i bajagi učio.

Kad je za nekoliko minuta u školsku sobu unišao nekakav obrijani, na „građansku“ odjeveni čovjek, skoči mu u susret jedan kolega i zakrči put:

— Hej, šta bi Vi tuj rado?

Došljak se zbuni i porumeni, pa će malo smješljivo:

— No, no, manite se šale! — i htjeo je, da podje na katedru.

No ovaj je kolega poput Cerbera stao pred njega i ne da mu dalje:

— Nema tu šale, ovo je škola, a ako Vi štogod trebate, idite gospodinu ravnatelju ili k podvorniku!

Čovjek se nadro smijati. — Ta valjda me poznate, tko sam — i pogledom zao-kružio po razredu, kao da nas zove za svjedoke.

Mi ostali videći, da se osnova po programu razvija, od same radosti dali smo svojemu ushitu drastična izražaja i gotovo zaurlali:

— Ne poznamo Vas. Tu nemate nikakova posla! — I jedan, sad već upokojeni kolega skoči bome k vratima, naglo ih otvorи i tomu neznancu ponudi, da — izađe, sam će ga — reće — odvesti k podvorniku ili k ravna-

telju. A mi se svi oko njih dvojice skupili i zatvorili put prama katedri, a otvorili prolaz k vratima. No taj „neznanac“ je sigurno znao, da ima nekakovo pravo, da ostane u sobi, pa je nešto energičnijom kretnjom htio probiti kordon, sveder nas dobroćudno uvjeravajući, da je on profesor — makar sada nešto drukčije izgleda — i da je došao na sat matematike.

No to je uvjeravanje bilo isto, kao kad gluhome kažeš „dobro jutro!“ — Kakav profesor! Kakva matematika? Šta Vi tu nama pripovijedate. Valjda mi našega dragoga gosp. profesora Juru poznamo! O, to je dobar i krasan čovjek, ima lijepu blond bradu i junačke brkove, a nije tako olizan kao Vi.

Došljak se opet stao smijati i da svoju identičnost sa profesorom Jurom dokaže, pozvao se na svoje odijelo, po kojemu bi ga mogli prepoznati, kad ga već ne ćemo prepoznati po golobradu licu.

Mi se svejedno nismo dali krstiti; jedan mu je dapače bezobrazno potvrdio, da je to doduše profesorovo odijelo, koje on već 6 godina poznaje, no mora da mu je ukrađeno i navali k vratima prijeteći se, da ide po policiju. A u istinu je taj obješenjak

pobjegao, jer se nije više mogao uzdržati od smjeha. A svaki čas je koji drugi ispaо na hodnik, da se ismije.

Profesor nas je već nekoliko puta opomenuo, da je toga već dosta, a i mi sami smo bili već siti te igre; k tomu nas je počeo i strah hvatati, šta će se iz toga izleći. Jedan je u duhu već pretrpio svojih osam, drugi šestnajst, a treći se osjećao i isključenim. I htjeli smo se vec časno predati, — no nitko se nije dosjetio, kako da se to učini, — pa tako smo morali ostati dosljedni, pa kud puklo, da puklo, i ostali smo i dalje bezobrazni.

Napokon se i profesorova strpljivost morala iscrpsti i on — izadje.

Bilo je jasno, da je otišao po ravnatelja.

— Šta će biti sad?! Srednji i slabiji đaci ustriumfiraše, jer im je komedija ipak uspjela, no taj je triumph pokvaren onim, što će doći; — odlikaše je spopalo smrtno bijedilo od straha. Ode odlika! I dok smo jedan drugoga upućivali, da ćemo upravo ostati kod te obrane, da zbilja toga gospodina nismo mogli prepoznati — eto ti na vratima ravnatelja, a za njim dosta ozbiljna lica profesor.

Ravnatelj, visok i suhonjav starac — i on je već pokojnik — za čas je smljaskao svu silu „ništarija“, „bitanga“ i sličnih epiteta, radi kojih čestit đak ne tuži ni ravnatelja ni profesora radi uvrede poštenja, i kad smo poslije prvoga straha za čas otkrili, da ravnatelj samo prisiljenom ozbiljnošću obavlja „identifikaciju“ profesora, dobili smo malo kuraže i uzeli ravnatelja i profesora gledati začuđenim pogledima, kao da cijelu stvar ne razumijemo.

Ravnatelj se stao po razredu razgledavati, nešto promrlja i — ode.

Ta je intervencija ravnateljeva morala sve uvjeriti, da je taj gospodin ipak naš profesor matematike, jer se poslije ravnateljeva odlaska i dao na posao skupa s nama. Predavanje smo bilježili rastreseno i uzrujano od veselja, što je ta magareština tako sretno prošla, barem za sad. Ipak se svaki nas uzbojao, da si nismo svi skupa za vječna vremena proigrali sklonost našega Jure, pa smo ga kod tumačenja uporno gledali onim pitajućim pogledom dječaka, koji zna, da se je ocu zamjerio.

Profesor je morao opaziti taj strah u našim očima i učinak nije izostao: usred predavanja stala se tresti školska tabla, za

koju se je profesor uhvatio, dok se grohotom smijao. . . .

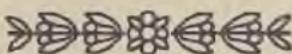
Za jednu sekundu se smijao cijeli razred smijehom ljudi, kojima je spao veliki teret sa srca. Sad smo znali, da se neće ni kasnije nikomu ništa dogoditi. Nekim su bome i suze udarile.

Cijeli je „stol“ zadovoljno slušao inžinirovu priповijest i pratio je — kako je već tekla. A sâm svršetak priповijesti je našega fizika ponukao na ovo razmatranje:

— Da, da, moja gospodo, ovakovi dobri i predobri profesori izumiru, ali eto ostavljaju ugodnu uspomenu kod svojih đaka, koji su svejedno postali baš takovi ljudi, kakovi su i oni, koji su imali stroge i prestroge profesore; život je onaj, koji kasnije sav njihov posao nadopunjava, ispravlja i kvari! —

I odosmo svaki za svojim poslom.

Mlijeko.

Jednoga jutra oko 8 sati vozim se tramvajem u ured. Kola su bila puna đaka i činovnika, koji su išli za svojim zvanjem, domaćica i kuharica, koje su se s trga kući vraćale s punim košarama živeža na krilu ili u ruci. Kraj mene je sjedio jedan đačić, a do njega jedna gospođa. Tako se vozim nekoliko minuta, kad pri jednom stajalištu uđe djevojka s torbom punom zelenja, mesa i posuđa. Torba je bila omašna i očito je bila teška, pa je djevojka htjela da sjedne, i zato se stala utiskivati između đaka i mene, da sebi izvojšti mjesto. Kola su se gibala, a jer su već malo predugo vršila svoju službu, nije to gibanje bilo baš pravilno, pa se došljakinja kod svojega pokušaja da sjedne, pomalo zanjihavala, no poslije nekoliko časaka napokon joj je uspjelo, da se spusti na klupu.

I spustila se. No u taj isti čas pljusnulo nešto mokro po mojim hlačama.

Brcnem se i u isti čas pogledam i opipam mokro mjesto na lijevom koljenu, s kojega

se na pod cijedila nekakva bjelkasta tekućina. Ogledam se lijevo i desno, pogledam na strop, zavirim pače i pod sjedala kola, no ne vidim baš ništa, — samo pipam mokre hlače.

— Trista mu, kako će ovakav saći s kola! — zabrinem se. Ta sasvim sam zaprljan i mokar! Da ipak barem malo osušim hlače, pritiskavao sam na mokro mjesto svoj žepni rubac, no to je bilo samo toliko od koristi, da na njima nije više bilo vidjeti nikakove bjelkaste židine, — no mokro je mjesto ostalo.

— Mokro, pa mokro; tu sad nema druge pomoći, nego da se vozim dalje, ma i još pola sata, da se osušim. — I poslije te „jedino spasonosne“ odluke vozim se lijepo dalje, gledajući preda se; samo sam svaki čas pipkao da vidim, kako sušenje hlača napreduje.

U to dođoše kola do mjesta skretanja, i tu stadoše na čas dva, da jedni izađu, a drugi uđu. Kad je kočijaš konja opet potjerao i kola se pomakla, trgosmo se malo, — no ništa za to, ta to se uvijek događa, kad konj povuče, a čovjek se za to nije pripravio.

Bijesa „ništa zato“ — kad sam skoro u taj isti čas osjetio nekakav pritisak nad desnim koljenom. Trgnem se sada sam od sebe i pogledam na to mjesto, pa što vidim: na mojim hlačama opet — mokra bjelkasta mrlja, no ovaj put na drugom mjestu.

E, sad mi je toga bilo dosta! Zirnem na svoju susjedu kuharicu, no ona sasvim spokojno drži ruku nad nekakvim loncem, a ta je ruka bila nečim bijelim poprskana. Sad mi je postalo jasno, da je ta tekućina pravo pravcato mlijeko iz lonca moje susjede i ja će ljudito:

— Ta čujete, draga, Vi mene mlijekom zalijevate?

— I meni se čini, — odgovori „draga“ bezazleno.

Ja ustanem i proderem se:

— Ali to tako ne ide; pazite Vi na svoj lonac ili nosite mlijeko u zatvorenoj posudi — i brišem tu novu mrlju svojim rupcem, koji je bio još mokar od sušenja prve mrlje.

— Milostiva nema drugoga lonca za mlijeko — ispriča se cura.

— Ali ja ne će biti Vaš lonac za njezino mlijeko!

S tim prosvjedom nijesam baš ništa postigao, jer sam i dalje ostao zaprljan.

— Šta ču s masnim hlačama — pitao sam se. — Nema druge, morat ču ih dati u kemičku čistionicu — odgovorim sebi. No ljutilo me, što ču morati u ured ovako zaprljan; napokon ne mogu se cijelo prijepodne vozati da se sušim; ipak se umirim misleći, da za ured ne smeta, što su hlače malo mokre i masne, jer se pod pisaćim stolom i onako ne vide.

Kola stadoše kod stajališta svoga. Moja se susjeda spremala da izade. Ja uvučem dušu i trbuh, samo da se pokraj mene sretno provuče i izvuče iz kola, no kako je ona bila dosta polagana, njezino je iskrčavanje slabo napredovalo. U to je i negdje sprijeda zazviždao kondukter, konj povukao a kola se trgla baš u času, kad je cura još kraj mene stajala. Od tog nagnog trzanja ispade joj košara s loncem, lonac se prebací — i ja na obje hlačnice od koljena do pete opazim nešto bijelo. Skočim kao sa žeravice, da uhvatim curu, no ona od straha, da se ne bi preko volje dalje vozila, a valjda da mi i izmakne, u tren pograbi svoju košaru i ispade iz kola.

Kad me je prvi put polijala, samo sam

se malo ljutio — cura je bila ljepušna — kod drugoga puta sam morao protestirati, što me mlijekom polijeva, no sad kod trećega puta budem upravo bijesan. Iskočim stoga iz kola, pa za djevojkom, no ona je vidjela, da sam za njom u potjeri, pa je bježala ispred mene kao da ju vjetar nosi.

Smiješno mi se učinilo, da natjeravam sluškinju i zaustavim se. Kako je baš slučajno gradski stražar stajao u blizini, ispričam mu brzo svoju štetu i zaištem, da onu djevojku pozove na odgovornost; ja će međutim sam donijeti redarstvu svoje hlače kao corpus delicti.

To sam isti dan poslije podne i učinio. Činovnik u službi pregledao je hlače sa svih strana i izjavio mi, da on na hlačama ne vidi baš nikakve mrlje, a najmanje takve, koja bi mogla nastati od mlijeka.

— Ali ovdje, molim gledajte samo — pokazivao sam mu ona, još i sad nešto vlažna mjesta, koja su jutros bila posve mokra i koja sam rupcem brisao.

Činovnik je gledao ponovno, pa mi ponovno reče, da ne vidi — ništa

Ali oprostite, ta ja nijesam lud; tri puta me je polijala i svaki put mlijekom.

Dopustit ćete, da ja znam, kako mlijeko izgleda — dokazivao sam činovniku.

No on se nije dao krstiti. Pozvao je još nekoliko redara i pisara, koji su bili u pokrajnjoj sobi, neka bi i oni pogledali, imali na ovim hlačama kakovih mrlja od mlijeka. No i ovi — slijepci zanijekaše. — Dobro, — rečem razdraženo; — kad mi ne vjerujete, neka hlače ostanu tu, pa ćete za dan, dva vidjeti, kako će se masne mrlje pokazati. (Sjetio sam se baš u posljednji čas, da se mrlje od masti znadu pokazati tek za nekoliko dana, kad se nešto prašine uhvati.)

— To može biti, — potvrde svi u jedan glas — pa ćemo pričekati. A činovnik doda još, da će se djevojka pozvati na odgovornost, pa će morati platiti odštetu ako se dokaže, da su hlače oštećene.

I ostavim hlače kod redarstva. Za 4 dana dobijem poziv od redarstva, da dadem hlače kući odnijeti, budući se nije pokazala nikakva masna mrlja na njima i nema razloga smatrati, da mi je kakva šteta nanesena.

E, sad mi je bilo u istinu toga previše! Dakle ja da lažem?! Makar ste i vi kod policije pametni, nijesam ni ja iz „bedakove hiže“ — kako veli kajkavac. Odem ja dakle

opet na policiju, no ne da hlače kući odnesem nego da zahtijevam, da se pošalju u kemičko-analitički zavod u Zagreb na istraživanje ovih mrlja. Kad već policija ništa ne vidi, valjda će oni tamo na hlačama naći masnih mlijecnih bobica, zatim mlijecnoga sladora i kazeina — a onda će se vidjeti, da li imam pravo ja illi policija!

Nekoliko sam dana upravo uživao, kako će znanost pobijediti gospodu od redarstva. Nije mi više bilo ni do odštete za zaprljane hlače, ni do toga, da se nespretna cura kazni; glavno mi je bilo, da se ustanovi: jesam li ja bio poliven mlijekom ili ne. I tako sam čekao.

Za jedno desetak dana dobijem poziv na redarstvo. Znao sam o čemu se radi i budući uvjeren, da sam pobjeditelj, uđem slavodobitno u sobu redarstvenoga činovnika. Prvo, što sam opazio, bile su moje hlače, koje su napolak zamotane u službenom omotu analitičkoga zavoda, spokojne ležale na stolu.

— Dakle? — upitam onako „odozgor“.

— Dakle, gospodine, — počne činovnik (kako mi se učini, također kao „ozgor“) — analiza je prispijela, i kako eto možete sami vidjeti i čitati, glasi, da se u nijednoj

partiji ovih Vaših hlača nije pronašla baš ni najmanja količina masti. — Ta, ta, to je . . . nemoguće, — zamucam, kad sam pročitao, što analiza veli i sasvim sam se zbumio, pa nijesam znao, kuda bih gledao.

Činovnik se smiješio videći me ovako zbumjena i očito je uživao.

— Hja, to je da poludiš! Poliju te mlijekom, i ti budeš od toga mokar, a cijeli svijet veli, da to nije istina, — promrmljam, a onda se iz mene vulkanskom snagom provali usklik:

— Pa ipak je to bilo mlijeko, ma i stotina analiza reklo, da nije . . .

Činovnik se nadro smijati i zapita me:

— Pa koji Vam đavo veli, da to nije bilo mlijeko?

To je pitanje mene tako osupnulo, da sam razrogačio oči i stao buljiti u činovnika.

— Šta Vi to meni kažete, molim? — Zapitam ga i priđem bliže, dakako s hlačama pod pazuhom.

— Šta Vam kažem! Kažem Vam to, da se Vi tu već četrnaest dana pravdate i nama dokazujete, da ste mlijekom polijani, a nikomu od nas nije ni nakraj pameti, da Vam to ne bi vjerovao.

— Što? kako? Ta niti Vi, niti Vaš redarstveni odsjek, pa ni analiza ne priznaje, da su moje hlače od mlijeka masne . . .

— To je već smiješno! Pa dakako da nijesu masne! Od čega da i budu? — govorio je činovnik i odmah nastavio tumačenje. — To je posve jednostavna stvar: Vi ste u istinu polijani mlijekom, pa ipak Vaše hlače nijesu mašću omrljane; taj prividni paradokson tumači se time, što u tomu mlijeku kojim se Vi polijani, nije bilo baš ni zere masti. —

Meni je napokon svanulo — Tako! Dakle to mlijeko i nije bilo mlijeko, to je bilo mlijeko bez masti, — onako kô . . . sama voda.

— Pa da, tako po prilici, potvrđi činovnik.

— Onda ja nijesam ni mogao dobiti masnih mrlja na hlače . . . ?

— Naravno!

Videći ja, da je to posve „naravno“, što u ovome mlijeku nema masti, nijesam imao ništa više tražiti, nego se skršen kupim da idem:

— Sluga pokoran!

— Pardon — zaustavi me on. — Još

nešto! Izvolite namiriti malenkost od 11 K
60 fil. za analizu i poštarinske troškove, —
i pruži mi već priređenu namiru.

Umjesto da sam se ja srušio udaren
od kapi, kako je poslije toga zahtjeva moglo
i biti, samo se moje hlače oskliznule ispod
pazuha na zemlju!

— Dakle tako, još i platiti, — uzdahnem.
No nije bilo druge, nego platiti. Pregrizem
s toga sve, što sam mogao reći, izvadim
novčarku, platim troškove analize, uhvatim
hlače s poda i sada napokon ispadoh iz
sobe. Ne sjećam se više, da li sam
pozdravio činovnika.

Od onda ja bez ikakovoga straha sjedam
u tramvaju do cura, koje nose „mlijeko“
s trga.

Drozd.

— Svejedno, gospodo, — govorio za našim stolom umirovljeni major Mrkvica — ja sam se naslušao svakojake muzike: od bubnja i trublje kod kumpanije, pa od regimentske muzike sve do zvižduka taneta i topovske rike sedamdeset i osme, ali, hoćete li meni vjerovati ili ne čete, najljepša je muzika ptičje pjevanje, kad ga slušaš u ranu zoru, kako ga već evo 20 godina slušam u našem gajiću, svaki božji dan.

— Istina, potvrдиše neki od nas; samo se ravnatelj našega „konzervatorija“ Michnička sažalno nasmiješio. Šta, Vaše ptičje pjevanje je muzika za ptice; za nas ljude je muzika, što mi sebi složimo. Odmah ću Vam rastumačiti razlike u karakteru . . . .

— Hvala — odreže major — i nastavi:
— Ja znam za razliku, pa baš za to i velim, da nad ptičjim pjevom nema glazbe. Da Vi čujete, kad se u jutro raspjeva moj drozd . . . .

Major nije dospio, da dalje pri povijeda; jedva što je izrekao riječ „drozd“ skoči

sudac Marčević sa stolca kao da ga je zlinja ujela, povjawi prema kuhinjici i za tren oka skine šešir i da će na vrata. To je učinio tako brzo i iznenada, da su se svi ostali skamenili i ostali kao prisarafljeni na stolcu. Jedini major pored sve svoje starosti i omašnoga „blagoutroblja“ ustane naglo i uperi ravno na vrata, da bjeguncu zakrči put; postavivši se na vrata, patetično će sucu: „Samo preko moga trbuha ćeš prijeći“. Sad su poustajali i drugi, pa svi zajedno užurbani pitali Marčevića, šta mu je, da je htio pobjeći. Da mu nije pozlilo? No on se branio rukama i htio, da majora makne s vrata izvinjavajući se, da mu nije ništa, tek ga malo glava boli, pa će na zrak. Ali se major nije dao krstiti, nego sad već napolak ozbiljno rekne sucu, da je on njemu dužan dati razjašnjenje, jer se digao baš, kad je major govorio, i ako se — kaže — ne vara, baš o drozdu, kako lijepo pjeva . . .

Kod riječi „drozd“ se sudac malo strese i videći da je izlaz slobodan, htjede opet umaći. I opet je bilo oštro oko majorovo, koje je taj naum uvrebalo, pa sad major sasvim ozbiljno očituje, da se on smatra osobno uvrijedjen, ako će Marčević ostaviti društvo, a da ne da razjašnjenja.

— Ajte do bijesa i s Vašim razjašnjnjem! Eto ti na, to je sve: nisam htjeo, da slušam tvoju pripovijest o drozdu.

— Tako? nasmije se major, a drugi kao u čudu pogledali suca.

— Pa šta je u tom zla, kad ja pripovijedam o drozdu . . . nisam te uvrijedio . . .

— Ta pusti do vraga toga drozda, jer me uzrujava ta tvoja pripovijest . . .

— Taaako — svi se začudili. No majoru to nije bilo dosta, nego on sad stane Marčetića iskušavati, da se možebit ne šali, a kako su i drugi postali znatiželjni, dovuče prijatelja silom i milom na njegovo mjesto i umoli ga, da se umiri, jer da on ne će više ništa pripovijedati o drozdu, kad vidi, da ga to uzrujava, premda nikako ne shvaća, kako bi govor o jednoj ptici, koja po sudu cijelog svijeta tako lijepo pjeva, mogao ikoga uzrujati.

— Bi! — odrešito odvrati Marčević. I da vidiš, da to može biti, ja će tebi i Vama svima to i dokazati, pa ćete pojmiti, zašto sam htjeo pobjeći, kad je major o tom vragu neprestano govorio.

— To mora biti zbilja zanimivo, svi će

u jedan glas. Daj pripovijedaj, i onako nemamo drugoga posla.

— Dobro, dakle slušajte, pa sudite. Prije jedno pet godina sam teškom mukom izmolio dopust od četrnaest dana, da se malo oporavim. Kod suda je bilo sila posla, pa sam se izmolio i predsjednik me pusti. Taj sam dopust naumio provesti kod moga dobrog prijatelja Ribića, u ubavoj Šijačiji, gdje si je sagradio lijepu kuću, a mene mnogo puta već zvao, da ga pohodim i vidim, kako on tamo lijepo i zadovoljno živi.

Jednoga predvečerja omrknem ja u njegovom domu. On i žena primili me lijepo. Prvo je bilo, da su mi pokazali sav svoj dom, bašču, svinjce, golubinjak, perad, kuniće i sve drugo. Po svemu je izgledalo, da će ja tih nekoliko dana idilički proživjeti i svoje živce opet ojačati. Da smoiza večere dugo divanili, pomalo pili, to se razumije, pa je već i ponoć prošla, kad sam legao umoran od puta i bome omamljen od vina . . .

— Tako je i u redu, javi se major; — valjda čovjek ne će ići spavati na tašte. Dalje!

— I ja u udobnom krevetu brzo zas-

pem. Sanjam ja, da slušam neku ljupku muziku: čitav orkestar, u kome jedan piri u flautu, drugi u klarinet, a s njima se mijesaju melankolični glasovi čela, fućanje okarine i čurlik pastirske frule. Jedamput svi zajedno, onda opet solo i tako izmjenice. Kažem Vam, milina! U snu pomislim, kako je to lijepo kod moga prijatelja i ne samo što te časti dobrim jelom i pilom, daje ti udoban krevet, nego ti pruža i glazbeni užitak, i zaželim da dovijeka tako sanjam. No kad sam najviše uživao, probudim se. Čisto mi je bilo žao, što će prestati taj lijepi san, i da se prisilim na spavanje, zaklopim oči. Ha, hvala Bogu, zaspao sam — sanjam ja — jer čujem opet svoju glazbu. Slušam i slušam: glazbenici premeću kao i prije, samo mi se učini, da je glazba nešto krepčija i nije tako umiljata, kao u prvom snu. Uz to mi se učinilo, da čujem kuckanje moje ure, koja je kraj mene ležala na noćnom ormariću. Slušajući to tako zapalim žigicu, da vidim, šta je to i šta mislite? — ura kucka u svom običajnom taktu i pokazuje dva sata.

— Gospode Bože, šta će iz toga izaći
— zapita major.

— Vidjet ćeš, odgovori pripovjedač i nastavi:

Rekao bih, da ne spavam — pomislim — pa kako je to, da ipak sanjam, da kraj mene sviraju. Što jest, jest: krasno su svirali, samo me ljutilo, što sanjam i kucanje ure, koje me smeta u tom uživanju slušajući u snu lijepe melodije kod zatvorenih očiju. Morate znati, da sam još uvijek bio uvjeren, da sanjam.

Međutim moji glazbenici nastavili i to takovom snagom, da sam počeo misliti, da ipak ne spavam i da ne sanjam, nego da sam budan, — i da mi postane sasvim jasno, jesam li pri zdravoj pameti ili je to možebit halucinacija kakova, učinim pokus: Pokrijem glavu jastukom, zatisnem prstom lijevo i desno uho, što sam bolje mogao, i slušam. Sad više nisam čuo glazbe i s tim budem na čisto, du sam posve budan i da u istinu slušam taj noćni koncerat, koji se negdje vrlo blizo izvodi.

— Dakle prava pravcata muzika, dobaci Michnička, — niste kazali, čiju su kompoziciju izvadali.

— To ne znam, a nisam na to ni mislio, da ih idem pitati, već i zato, jer nisam znao, tko svira i gdje. Ipak sam se čudio, da itko može biti tako bezobziran, da ide u gluho doba noći svirati u kući ili gdje

u susjedstvu, pa ni na ulici ne bi to smjelo biti.

Kako sam bio umoram i snen, zaželim, da dalje spavam. Da pravo kažem, želja za snom bila je veća od želje za glazbom u pol tri po noći, — a učinilo mi se, da istu kompoziciju ponavljaju po treći ili četvrti put, pa stvar više nije bila ni tako zanimljiva, pače postala mi je suvišnom.

I uzmem se siliti, da zaspem. Badava: san me odbjegao i ja, hoću ili ne će, slušam dalje poznati mi koncerat, ali sa sve manje glazbenoga užitka, ali zato sa sve više razumijevanja, jer slušajuć ovako sasvim budan, razaberem napokon, da to nije nikakav orkestar, nego nekakova ptica . . .

— Živila ptica, oduševljeno povikne major, . . . pa onda . . .

— Vrag je odnio, nestrpljivo će sudac. Onda sam napokon spoznao, da je ta ptica negdje blizu, i da ona sigurno ne zna, da sam i ja njoj blizu, pa će zato bezobzirno nastaviti svoje pjevanje i meni oteti san koji mi je trebao. I nisam se prevario: ptica izvodi dalje svoje sjajne melodije, ali tako jakim i prodirućim glasom, kako zvižda lokomotiva. Pjevanje bih bio još kojekako

podneo, ali užasna krika me strašno smetala.

— Valjda će prestati, pomislim i pokrijem glavu jastukom ne bi li zaspao. Kako je bio srpanj, morao sam taj jastuk brzo skinuti s glave. A ptica pjeva, pa pjeva, da su mi njezini jaki glasovi kroz sve kosti prolazili.

— Ovako to ne će dalje ići, — i pomislim, ne bi li se tu dalo šta učiniti.

— Ah, šta ja nisam bio na tvom mjestu, da je čujem, zaviđao major sucu. Gdje sam ja jadan bio!

Svi se nasmijali.

A sudac nastavi.

— U to zazviždi jedan dugački čurlik, ali tako, da sam mislio, prosjeći će mi mozak.

— Uh, prokleta ptico, prestani već jednoć, blagoslovim je i skočim sav zaduhan od jada. — A ptica na moj blagoslov otpjeva još nekoliko tako promicavih čurlika, da je staklo na prozoru ustitralo.

— Zanijemila da Bog da! — zdvojno sam joj doviknuo.

A ptica, da dokaže, da „Bog ne sluša, što pas laje“, dokaže mi novom arijom, da

je još i te kako pri glasu. Sve do na Papuk bi je mogao čuti! I taj novi prodirući pijev je bez prestanka trajao gotovo pol sata, jer kad sam pogledao na uru, bilo je pol četiri.

O spavanju dakako ni govora. Ustanem dakle, zapalim svijeću i ušetam se po sobi, sve uz glazbu. Čudio sam se, da je u kući sve mirno, dakle moj domaćin sa svojom ženom spava. Kako samo može spavati!

— Hvala Bogu — prestao je pijev. Čekam čas dva, pa kako osta sve tiho, poveselim se i opet legnem. Sve je bilo tiho i ja za nekoliko časova opet zadrijemam. No u času, kad sam imao zaspasti, zapjeva moja ptica svojim neoslabljenim glasom nekakove nove arije, a ja se poplašen trgnem i na čelu hladan znoj osjetim.

— O, da te mogu samo malo zagrliti — zaželim svome mučitelju. No to je ostala samo pusta želja, jer je ptica pjevala dalje i što je bilo bliže danu sve silnije. Ura je pokazivala pet.

Sve te mačke ovog svijeta živu rastrgale! uzdahnem, i ma da sam bio član društva za zaštitu ptica, odlučim, da ću iz društva već sutra istupiti. Ali mačke ni blizu. Da ustanem i da se obučem, —

upitam se — pa da idem u šetnju. A šta će sad u zoru hodati po gradu? Odlučim, da će radije ostati u krevetu; možda će pred dan ta nesreća ipak prestati da zviždi, a ja će onda malo prodrijemati.

No ona nije prestala. Ja sam se uz njezin pijev bacao po krevetu i sasvim umoran napokon konca dočekao jutro. Oko šest ustanem i izađem na dvorište. Tamo sam našao gospodu i kad me zapitala, kako sam spavao, nisam znao, bi li uljudno ili po istini odgovorio.

— Hvala na pitanju, krevet je izvrstan i bio bih bolje spavao, da me nije nekakova ptica svojim pjevanjem malo smetala.

— A, naš drozd, — brzo doda domaćica. — Zar ste ga čuli?

— I te kako!

— Ali lijepo pjeva!

— Samo malo preglasno.

— Mi smo se na to naučili, pa ga ni ne čujemo više. A jeste li ga vidjeli?

— Još bi mi to trebalo, — pomislim; da ga vidim, ne znam ne bi li ga udavio. Ipak kao čovjek uljudan zaželim da ga vidim. I domaćica me dovede u hodnik do velike krletke, u kojoj je veselo skakutao

sasvim obični drozd pjevač. Ali je taj sada šutio.

— Nesrećo jedna, sad šutiš, kad bi trebao pjevati, a noćas si se derao, kad si trebao kljun zavezati, — otparam ja onako iskreno.

— O, to mi je zbilja žao, primjeti gospođa. — Ali uvjeravam Vas, da Vas iduće noći ne će ni najmanje smetati u snu. Vidjet ćete!

Michnička zlobno opazi, da se od toga hvaljenoga ptičjega pjevanja i ne može drugo očekivati, nego smetanje sna i povreda glazbenoga osjećanja i skoro se bio zavadio sa majorom, koji je stao protestirati, — da nisu drugi članovi društva tražili, da se pri povijest nastavi.

— Šta se tu ima dalje pri povijedati. Cijeli dan sam bio od nespavanja kao satrt. Dvaput sam se okupao u mrzлом potoku, ne bi li došao k sebi, ali bez uspjeha, pa sam jedva čekao noć, da legnem i snom se okrijepim.

— Pa? — zapitaju svi znatiželjno.

— Pa? Druge je noći bilo kao i prve, i još gore, jer su mi živci bili više razdraženi nego prve. Ustao sam kao i poslije

prve noći satrt i kod kave izjavim ja mojim domaćima, da jednostavno idem; vidio sam ih; lijepo su me primili i pružili glazbeni užitak, pa ja sada sasvim zadovoljan odlazim — više mi ne možete ni učiniti — dodam, da ih kao ispričam.

E da, ali me nisu pustili. Moj prijatelj je odmah pogodio, zašto ja sasvim „zadovoljan odlazim“ i kako je zbilja želio, da ostanem još neko vrijeme, predloži mi, da će spavati kod jednog njegovoga prijatelja, a inače sam njihov gost i dalje. On je to već s njim utanačio, jer je na to mislio, da bi moglo doći do toga.

No moj je plan bio gotov: samo odavle i to što prije i što dalje.

Isto predpodne se ja lijepo od prijateljâ oprostim. Žalili su, da mi se to tako neugodno dogodilo i još me zaustavljeni, razumije se, uzalud.

Prijatelj mi kod oproštajne čašice razložio, da se tako šta može dogoditi samo strancu, koji ide prerano spavati i nije dosta „opskrbljen“ da zaspi; nas domaće — reče — ne smeta u snu ni zavijanje vuka, a kamo li pjevanje jedne ptice i to još tako fine.

I makar smo se napokon svi skupa

smijali mojoj nedaći, ja sam ostao čvrst,
i odoh još isti dan iz toga gostoljubiva
doma, da si drugdje umirim živce, — a
vi ćete valjda sad razumjeti, zašto sam
htjeo pobjeći iz društva, kad sam čuo
riječ „drozd“.

— Razumijemo, — jave se svi, pače i
major Mrkvica.

Njih troje.

I.

— Još, još!

Na stolici od svedena drva, okružena elegantnim namještajem ljljala se gospodica Marta i pogled svojih zamarnih smedih očiju sa zvjezdanim odsjevom uronila u lice devetnajstgodišnjega Milivoja, koji je kraj nje pred stalkom s notama stajao s guslama u ljevici.

Ma da su na stalku bile razastrte note, Milivoj svoju ljubavnu pjesmu iz Walküre nije čitao iz nota, nego iz svoje duše, a njegov Stradivarij, priatelj i drug iz djetinjstva, tumačio ju je Marti, dvadesetgodišnjoj jedinici Milivojevih susjeda.

Kad god je samo dospjeo, dolazio bi Milivoj k Marti, da joj ljubavne riječi gudi. A ona je te riječi i razumjela: pred njezinim zrelim djevojačkim očima se je Milivoj poslednjih godina razvio od dječaka u lijepa i elegantna mladića. Ona je svojim pogledom poput Röntgenovih zraka pronik-

nula cijelo njegovo biće, od kojega joj je svaki atom govorio, da ju ljubi, — prvom ljubavlju nepokvarena mladića.

Nije smetalo, što je ona već zrela, a on tek dozrijeva; mladići, kad se prvi puta zaljube, ne pitaju za godine svoga „ideala“, pa je tako bilo i tu. A bila je to jedna od onih ljubavi, koje nisu profanirane obećanjima i prisegama vjernosti, pa je za to još više godila sanjarskoj djevojci i tankočutnomu Milivoju, i čar te ljubavi je bio veći, jer je za nju znalo samo njih troje: ona, on i njegove gusle.

Otkako je iz njegovih gusalala ljubav govorila, njoj nije nikad bilo dosta njegove svirke; kad je Milivoj gudio, gledao je samo u nju i izvodio melodije, koje više nisu bile samo skladateljeve, nego i njegove i njezine.

Ipak je ljubav ovoga dvoga bila različita: on je Martu volio uvijek, a ona njega samo onda, kad je gudio.

— Još, još! — molila Marta i zatvorila vede, da budna sanja uz stare, uvijek joj drage pjesme ljubavi s Milivojevih gusalala.

Razumije se, da je Milivoj svirao „još“. No danas nisu strune kao drugda titrale od

blaženstva, nego su drhtale od jedne elegične pjesme rastanka!

Valjalo se rastati. Milivoj je iza sebe imao tek ispit zrelosti i trebao je, da sutra podje u Beč na nauke; zato je danas došao, da se oprosti od savjetnikovih, s kojima su njegovi roditelji već odavna prijateljevali, a on bio njihov svagdanji gost.

Sa smiješkom na usnama iznenadi gospoda savjetnikovica mlađe sanjare. — Ta Milivoje, pokidat ćete žice! A ti si Marto odabrala bolji dio: dok se naš Milivoj trudi, ti samo uživaš!

— Da, uživam, majko. Dajte Milivoje samo — još!

I Milivoj joj još jedamput svirao — pjesmu rastanka, a lijepa se djevojka sasvim predala čaru zvukova.

II.

Od toga je rastanka minula godina dana. Otkako je Milivoj otišao iz roditeljskoga doma, odao se je svom snagom naukama i u tom ga nijesu smeli ni česti pogledi bečkih ljepotica, kojima se oči optimale za lijepim mladićem, jer je u svom

srcu nosio samo Martu i njoj udaljenoj svaki dan po svojim guslama poslao česticu srca u daleki zavičaj. A to srce kao da je radij nije se trošilo, — uvijek ga je ostalo i za drugi dan, pa je tako i došlo, da se pred praznike Milivoj vratio kući s čitavim srcem za Martu.

Odmah drugi dan kako se vratio kući, spremi Milivoj svoje gusle, da s njima prijeđe ono nekoliko koraka, što je bilo do Martine kuće.

Njegova je mati pogodila, što sin namjerava, pa se nasmiješi i samo primjeti:

— Nemoj se žuriti tamo prijeko; — dospjet ćeš; možeš otici ovaj koji dan, da joj čestitaš, kad se malo oporavi od puta.

— Pa imendan joj je već prošao, na čemu dakle da joj čestitam — zapitao Milivoj. Možda je dobila glavni zgoditak — šalio se momak, — no u dno mu srca ipak ušao neki neizvjesni strah, pa je gusle u ruci zadržao.

— Tako je. Može se to zbilja i nazvati glavnim zgoditkom: pred dva mjeseca se vjenčala sa bogatim graditeljem Kaltusom i prekjučer se vratila sa svadbenog puto-

vanja. Pusti dakle gusle . . . . I mati tronuta pogleda malo na stranu.

Jedva što je mati dorekla kobnu riječ, odigrala se tragedija u duši Milivojevoj:

— Šta će mi i gusle, kad nemam kome na njima svirati! Očajno zamahne rukom, i što bi trenuo, padoše gusle na pod. Bome su pukle i raspale se u dašćice, sa kojih su visjele zamrsene žice i izdišući samo bolno zabrenčale — kao sazvučje Milivojeve razderane duše.

Još hip, dva, je brujio kaos tih zvukova, a onda su zamrli i posljednji.

Tako je nestalo toga trećega druga, koji nije poput modernoga „trećega“ razdvajao srca, nego spajao.

Dok je Milivoj promatrao ostanke gusalja, počme se kao sječati, da su zadnjih mjeseci u Beču žice tako neobično muklo zvučale . . .

— Zato dakle!

Milivoj je bio dosta jak, pa nije pošao za svojim mrtvim drugom, nego je poput drugih, na ovom kraju zaostalih, ostanke toga pokojnika spremio među svoje stvari, — baš kako i roditelji spremaju ispale zube svoje djece ili vlasti preminule, — a da ne znadu ni sami zašto to čine.

III.

Milivoj je svoju prvu ljubav duboko zakopao, pa kako se neprestano i ozbiljno uzeo baviti naukom, nije imao ni vremena, da na nju češće pomišlja. A gusle, koje su prije bile sastavni dio njega samoga, nije više ni taknuo.

Tako su prolazile godine: prva, druga i treća. Samo katkada bi pred njim zabljenule smeđe Martine oči, ali bi odmah i ugasnule. Ali taj se bljesak javljaо sve ređe.

— Mrtva je, mrtva i ne će uskrsnuti!
Pa čemu da i uskrsnu pokojnici? Ta bili bi samo na smetnju živima!

I ako za tih godina nije ostao slijep za ženske čari, ostao je gluh za sirenske glasove, koji bi ga odvratili s puta, kojim je pošao, pa je tako uz upokojenu ljubav, a ne zaokupljen drugom, poslije tri godine sjajno svršio svoje nauke i kući se vratio.

Dobro primljen u društvima, ubrzo je taj naobraženi, elegantni, i samo nešto preozbiljni mladić postao rado viđen svagdje, kamo je došao. Društvene su mu krije posti bile prirođene, pa je sada upotrijebio svaku priliku, da ih razvije. A tih je prilika bilo i predosta.

Poslije jedne kućne zabave kod odvjetnika Bertonića našao se oko 4 sata u jutro u svojoj spavaonici. Oteo je noći ono, što je njezino i sad bi morao, da oduzme danu, što je njegovo. Ali zaspati nije mogao, pa je razmišljaо о svemu i svačemu. Pokušao je, da misli na svoju kratku prošlost i da je sravni sa ugodnom sadašnjosti, da pravi osnove za budućnost, no trud mu je ostao uzaludan: prikaza umiljate osamnajstgodišnje Zorice Bertonićeve, kako mu se grozi prstićem, „smetala“ ga je u razmišljanju o makar čemu, pa je morao misliti samo na nju. I nije mu bilo nimalo dosadno, šta više, te su ga misli osvježavale sve više i više, ma da nije cijelu noć ni oka stisnuo. Odjedared osjeti, da je mlad, živ i svjež i spopane ga neodoljiva želja, da opet na violini zasvira svoju gotovo zaboravljenu pjesmu ljubavi.

Ali otkuda gusle?

Jednim se skokom našao pred kovčegom, u kojem bijahu pohranjene knjige, stare cipele, škatulja sa suvišnim stvarima i slična roba, i izbacivši sve to u dva tri maha, izvuče s dna kovčega ormarić sa svojim — starim guslama.

Ali, ta razlupana violina bila je nijema; ona nije ni htjela, ni mogla izgovoriti ono, što je Milivoj u taj čas osjećao, i što gotovo da bez nje nije znao kazati. Ta ona je već svoje rekla, — davno prije.

— Morat ću kupitt novu, mislio Milivoj.

— Koješta! Kakvu novu? Kad sam ja opet oživio, ima i moja violina, — taj moj drug od djetinstva, pravo, da se vrati u život. Ta ona je bila mnogo godina sastavni dio mene samoga. Ne, ne, vjerni druže, i ti ćeš još danas oživiti!

Za malo dana su razlupane gusle bile popravljene: vještak je slijepio rastavljene daščice, zatvorio pukotine i navukao nove žice. A Milivoj je onda tome uskrslome drugu udahnuo dušu, kad je na svojim starim guslama zasvirao staru pjesmu, ali — mladoj ljubavi.

Dobri ljudi.

Profesor Milanović i njegova mlada ženica uzeli se tek nedavno. Bili su dakle — kako je obično — i vrlo sretni i zadovoljni, pa su to isto željeli svakomu. A to je i razumljivo: čovjek, koji je sam sretan, ne će biti nikad nekomu zavidan, niti će se veseliti tuđemu zlu, — osim ako je tako pokvaren, da je za njegovu sreću upravo nužno, da svoga bližnjega vidi u nevolji. Ovi mladi ljudi su bili čista srca i gdje bi samo mogli, učiniti bi nešto dobra.

Dani su im tekli glatko i slatko. Imali su svoj mali, no udobni stan u prizemnoj zidanici, u kojoj je na drugoj strani zajedničkoga hodnika jedan pristari neženja provodio svoj dosadni mir.

Jednoga dana u podnevno doba htjela je mlada gospođa izaći na hodnik, no kako se kod vrata njezinoga susjeda čulo neko mrmljanje, povuće se u svoje predsoblje, da pričeka, dok to mrmljanje prestane. Za toga čekanja čula je, kako susjed zatvara vrata i nekomu dovikuje:

— Pa zašto putujete, kad nemate novaca?

To je pitanje bilo u istinu odgovor jednomu siromašnomu i otrcanomu putniku, koji je na vratima njezina susjeda tražio milostinju.

Na ovaj odgovor je siromašni putnik samo nešto promrmljao i okrenuo se, valjda da sreću pokuša na drugim vratima. No nije trebao pokušavati, jer mlada gospođa, vidivši bijednika pred sobom, u tren je oka odlučila, da umjesto onoga tvrdice izvrši kršćansku ljubav i umiljato pozove „putnika“:

— Samo Vi dođite ovamo! Naći će se nešto i za Vas!

Siromašni „putnik“ nije čekao, da ga dvaput zovu. — Siromašan sam putnik — uvjeravao je.

Da je siromašan; to se vidjelo: onako oderan i prljav naličio je više plašilu u žitu, nego li krštenomu čeljadetu, no izgleda je bio rumena i zdrava, po čemu se je smjelo zaključiti, da mu ne fali onoga, što veže dušu s tijelom, a da je samo njegova krivnja, što je tako izgledao, da iz njegove ruke ne bi nitko ni oraha uzeo.

No mlada gospodja nije htjela suditi, ona je htjela ublažiti ovu očitu bijedu, bila ona zaslужena ili ne bila. I zato smjesti bijednika u pred soblje blizu izlaza kraj klinčanice, na kojoj je visjelo nešto muževljeva odijela i rckne mu, da tu pričeka.

Bilo je podne i u sobi prostrto za ručak; muž je čekao, dok se jelo unese, no ovaj se put morao po gotovo malo strpjeti, jer je ženica htjela najprije „gosta“ namiriti: počevši od čorbe, pa sve do crne kave — sve je imao dobiti! Kad daješ, daj! I u srcu se radovala, kako će jadnik jedamput toplo i dobro objedovati, — ta i onako je malo ljudi, koji imadu srca za sirotinju — mislila je. Kad je Milanović izašao, pa vidio, kako došljak slatko jede, obraduje se i odluči, da će učiniti sve, što može, da mu bar na čas ublaži očitu bijedu. U tren oka ga je svega promotrio. — Nema cipela, — opazi, i za čas donese par svojih ponošenih, koje je bijednik odmah vješto zamijenio sa svojima, u kojima je bilo dosta rupa za „ventilaciju“, kroz koje su se i malo odviše opažale njegove prljave noge.

— Baš Vam pristaju — veselio se dobri čovjek.

„Gost“ je zadovoljno gledao s jedne

noge na drugu i uz to dospio uočiti, da mu se iz kuhinje nosi drugo jelo: varivo s pečenim mesom; ali dok je i jeo s appetitom zdrave mladosti, ipak je poput oprezna vrapca gledao, ne će li ga u tom uživanju tkogod smetati. Ali to niti bilo nikomu ni na kraj pameti: mladi su supruzi gosta ostavili sama.

Međutim je žena, kao žena, služeći gosta bila već opazila putnikovu otrcanu i zamazanu košulju, pa sjetiv se, da njezin muž ima jednu iznošenu, i ne htijući zaoštati za svojim mužem u milosrđu, dođe bliže i zapita gosta:

— Koji broj imaju Vaše košulje oko vrata? Moj muž ima 41, ne znam, da li bi Vam pristala?

Gost je odložio nož i samo začuđeno pogledao svoju dobročiniteljicu. — Broj? Kakav broj? — pitao je zbumjeno. — Ja nemam nego ovu jednu, a kad gospodin ima četrdeset i jednu, molio bih jednu staru . . .

— Mlada je žena malo porumenila i bijedniku donijela jednu košulju, koju je on brzo smotao i naglo u žep turio, a da nije gledao, koji je broj širine oko vrata.

— K dobrom ručku spada i čašica dobrog vina, mislio je profesor i metnuo pred gosta bočicu od pol litre. — No došljak nije na svojim putovanjima bio često ugošćen, pa nekako nije imao pravoga povjerenja u to njemu neobično gostoljublje ovoga domaćina, i za to se našao malo kao u neprilici, ne znajući pravo, da li je to vino baš za njega.

— Pijte samio, — hrabrio je profesor svoga gosta. Bilo mu je tako ugodno, što je tomu jadniku priredio neočekivani, makar i tjelesni užitak, koji mu je svakako bio miliji od kakovoga poučnoga predavanja. Nauka je na svom putu dobivao i suviše.

I gost je pio. — Bogami je dobro! — pohvali on vino.

Kad je gost vidio, da ga časte pravim gospodskim ručkom, mislio je, da sad ima pravo očekivati još koje jelo, i u tom si očekivanju utoči i drugu čašu, ispije je na dušak i obriše se rukavom svoga masnoga i otrcanoga kaputa.

Ubrzo se pokazalo, da se nije prevario: gospođa metne predanj tanjur kolača, no jer je vidjela, kako se gost brisao rukavom, uze se sva u neprilici ispričavati:

— Oprostite, zaboravila sam Vam dati ubrus — i pozuri se, da mu ga doneše.

Gost se na to samo nasmijao. Šta će njemu servjeta, dok ima rukav! Više nije bio u neprilici: plahost ga je ponešto ostavila.

Kad je bio i s kolačima gotov, zaključi, da je s tim i taj gospodski ručak gotov, pa ne htijući „zadržavati“, digne se da ide. No mlada ga je žena ustavila, jer da ima „još nešto“. To „nešto“ je bilo komad sira i par jabuka.

— Toga sam se u svom životu dosta najeo, — promrmlja gost; (pale su mu na pamet dobroćudne seljanke i seoski voćnjaci) no da ne uvrijedi te dobre ljude, ipak pojede i to, i popije ostatak vina, da ne ostane „šoštar“ kako je udobrovoljen rekao.

Profesoru se svidjelo, kako je čovjek odložio svoju plahost. Htio je sada da vidi, dokle može to dobro gostovo raspoloženje porasti, pa ga zapita, ne bi li malo crne kave.

— Crne kave? osupne se „bijednik“ no odma se snašavši, odgovori dosta nepri-siljeno:

— Na crnoj kavi hvala, škodi mi, pa je ne smijem piti; no ako bi gospoja malo mlijeka uštrcnula, . . . tako, „kapucinera“ smijem.

Domaćin se nasmiješio i pogledao ženu, koja malo iznenađena pogleda gosta, ali za čas se pred gostom pušio „kapuciner“.

Taj je izbirački način zabavljao profesora. Kad je prije četvrt sata tomu čovjeku dao ručak, htjeo je time učiniti dobro djelo; sad pak naumi častiti toga gosta gospodskih navika zato, da se sâm zabavi.

I pruži mu jednu „kubu“, da zapuši.

Gost je bacio kratak stručnjački pogled na ponuđenu mu cigaru, no zahvalno rukom otkloni ponudu, jer da puši samo virđinke:

— E, žao mi je, tih nemam! — smiješeći se ispričao domaćin.

— Pa kad ste već tako dobri, ja ću si je preko u trafiki kupiti, — odvrati gost, no odmah doda malo okolišajući kao za ispriku: — Danas sam bio zle sreće, što se tiče gotovoga novca . . . — I pogleda profesora pogledom očekivanja.

— Razumijem. Evo Vam 20 filira za bolju cigaru. I utisne mu dvadeseticu i rekne:

— Sad zbogom! Ajdmo ženo na ručak.
S tim se oboje okrenu i podu u sobu, da
i oni objeduju.

Odlazeći iz predsoblja u sobu primili
su i mnogo zahvaljivanja od svoga gosta.

* * *

Kod ručka su se mladi ljudi veselili i
zabavljali s tim, kako su danas pružili
ovomu bijedniku nešto neočekivano ugodna.

— Vidiš, dragi moj, taj sirotan ne jede
po mjesec dana ništa topla; danas je čisto
oživio od dobrega jela. Veseliš li se i ti
samnom? — pitala ženica muža.

— Ma da, veselim se. Samo me ljuti,
što taj bezobraznik nije htio da puši „kubu“
nego je tražio drugu cigaru. Ovakav bi
čovjek mogao biti zadovoljan s onim, što
mu se dade, jer napokon, ne mogu da
držim više vrsti cigara, da goste ove vrsti
nudim s onima, koje oni blagoizvoljevaju
pušiti. Neka on sebi zasluži cigare, kakove
hoće; vidjela si ga, kako su mu obrazi
rumeni od zdravlja, a ruke bez žuljeva, no
pune nečistoće . . . I profesor se zamisli
u to, gdje počinje dužnost davati milostinju,
a gdje prestaje pravo tražiti je.

* * *

Poslije ručka je Milanović na divanu malo prodrijemalo, a nešto pred tri sata se digao, da ide u školu. Ušavši u pred soblje htjede po običaju uzeti šešir i štap. Sasvim mehanički zahvati na klinčanicu, da skine šešir, no — šta je to? Mjesto njegovoga šešira sjaji se na klinu masni i kao harmonika zdrobljeni cilindar.

— Ženo, ženo! stane Milovanović dozivati. — Gledaj ovaj cilindar, što mi ga je tvoj gost u zamjenu za moj šešir ostavio, — vikao je čovjek. — Bezobraznik! To čovjek ima, kad je prema ovakovoj klateži dobar! Pravo mi budi!

Žena je muža mirila; ipak je njezino dobro srce iznijelo neku lispriku za taj čin: — zbilja je — reče — taj putnikov cilindar već tako loš, da ga nije mogao dalje nositi, pa je razumljivo . . . .

No mužu to nije bilo tako „razumljivo“, pa je jednako psujući tražio u sobi drugi šešir, i vrativši se s drugim šeširom namrđoden u predsoblje, uhvati za štap u kutu. No mjesto njegovoga srebrom okovana štapa kočila se u kutu blatna i izdrpane kore ljeskovača, koju je „gost“ profesoru ostavio, da ne ostane baš sasvim bez štapa, kad mu je odnio onaj njegov jedini. . . .

Milanoviću bude toga sad previše. Istrči na hodnik i stane vikati, da će na redarstvo. — Neka tu skitnicu hvataju i uče poštenja! — I grdio je cijeli sustav, po kojemu društvo opskrbuje sirotinju.

Međutim je žena tu krađu gledala sasvim drugim očima; kad je opazila ljeskovaču, od užasa je zavrismula:

— Jao nama, ta to je prosjački štap; to znači veliku nesreću! — I za čas uhvatila ljeskovaču među dva prsta, pojurila u sobu i svom je silom izbacila kroz prozor na ulicu, što je dalje mogla. (Veli se u narodu, da se prosjački štap iz kuće mora kroz prozor izbaciti, a ne na vrata). A onda se vratila i isplakala.

Ovaj čin jednoga bezobraznika je malo smutio dobre ljude. Često su poslije o tom razgovarali, da li je vrijedno, da se komu učini nešta dobra. A došli bi do zaključka, da se dobro djelo uvijek upisuje u korist onomu, koji ga čini, pa su se brzo smirili i doskora su to svoje iskustvo preboljeli; činili su i dalje djela kršćanskoga milosrđa: gladne bi nahranili — kruhom, žedne bi napojili — vodom, gola bi zaodjeli starom odjećom i obućom ne pitajući da li broj košulje ili cipela pristaje. No pri tom su

bili nešto oprezniji, pa bi nadarenoga gosta lijepo ispratili sve do kućnih vrata, „kako se to i pristoji“, — ako već ne osobno, ali pomnjivim pogledom, no najčešće bi mu ručak dali u gotovom novcu, da nije trebao ni uči u predsoblje . . . .

Karike u lancu.

— Dobar dan kneže!

— Bog daj! Koje tebe dobro nosi? — odvrati knez.

— Eto vidiš, došo sam po cedulju*) za pašuš. Kupio sam pred pol lita na vašaru u Šiklošu od džambasa jedno ždrebe, pak bi sad rad izvaditi si pašuš na svoje ime, jer bih ždrebe prodo, — odgovorio seljak Joza.

— A gdi ti je stari pašuš?

— Zgubio sam ga; ili što ti ja znam, dica su ga poderala — znaš kakova su dica!

Knez Mišo počeša se za uhom. — Ma ja ne znam, kako bi to bilo, da ti ja dam cedulju bez staroga pašuša. Pa znaš, da ja to ne smim.

---

*) Ceduljom ili buletom zovu seljani u donjoj Podravini iskaznicu, koju izdaje seoski knez, da s njom u općinskom uredu mogu dobiti marvinsku putnicu za svoje blašće, kad ga hoće tjerati na vašar.

— Pa kako, kneže, ne bi smio, kad i sám znaš, da sam ono s Nacetom bio na vašaru, i skupa popili litru rakije za alđomaš, — pa ne ču kneže ja tebe prevariti. Samo ti napiši buletu da onda idem s njom k natarušu u općinu izvaditi pašuš.

— Ha, jest, jest, istina; — ma znaš, ne znam ti ja pisati; dok sam ja bio malen, ondakar još ni bilo škule za paora, a sad nema doma mojih škulara, neg ako ćeš dojti sutra, pa će koji moj škular napisati cedužu, a ja ču već metiti krst. Al znaš, Joza, da moraš dojti s dva svedoka, koji će potvrditi, da je ždrebe baš tvoje . . . Ja tebi vjerujem, ali je tako propisano, a naš je nataruš smišan čovik, pa bi me moglo stati knežije . . . A kako ti je to ždrebe?

— Putasto na levu nogu, lisasto na čelu, dve godine staro. Pa znat ćeš ga ti, — vidiš si ga već, kad je ono bila komisija u selu, pa šta će ti onda svedoci? Valja da smo pošteni ljudi!

— Kako sam reko, tako sam ti reko! odsiječe knez.

No Jozi se nije htjelo, da opet sutra dolazi, pa zaintači dalje:

— Al znaš kneže, ne mogu ti zutra dojti, moro bi ići u polje, napiši ti to meni danaske!

— A nemoj me tentati; pa reko sam ti, da ja neznam pisati, već moram čekati škularce dok dojdu, a ti čini kako sam ti reko!

— Nemoj kneže, da se svadimo. Znaš ti i pisati, kad tebi treba, samo sad ne ćeš za mene; — znaš, ja ću k natarušu, koji će te naučit pisati, a ako kod njega niš, znam ja bogme i za kotar . . . .

No knez Mišo se nije dao obrlatiti od Joze, koji je silom htio dobiti novu marvinsku putnicu, a da ne treba niti staru imati, niti da dođe s dva svjedoka, koji bi potvrdili, da je ždrijebe Jozino. Sve je to bila istina, što je Joza kazao: on je to ždrijebe poštено kupio i platio, no putniču negdje zametnuo, ali se je i knez držao svoga propisa, što Joza nije nikako htio shvatiti. I srđit, što mu knez tobože nije vjerovao, okrene se, i ni ne pozdraviv ga, ma da je bio inače dobar s njim, pa psujući i jednakо se grozeći, podje ravno kući.

Sjutradan u jutro ispriča Joza svojoj ženi, da će k općini tužiti kneza, — a njoj

naredi, da ide u polje raditi; on da će se oko podne vratiti.

I čovjek zbilja osvanuo u općinskom uredu pred posp. „natarušem“.

— Dobar dan, gospodine!

— Mm, oglasi se bilježnik i piše dalje.

— Dobar dan, gospodine, — opet će Joza malo glasnije.

— Mmmm, — javi se bilježnik malo odulje. Šta je Joza?

— Ma gospodine, došo sam po pašuš za moje ždrebe, što bih rad prodati.

— Gdje je stari pašuš?

— Nemam ga, al bi rad . . . .

— A buleta od kneza? zapita bilježnik malo nestrpljivo.

— Pa to je baš ono, gospodin nataruš, ja staroga nemam, a knez mi ne da buletu.

— E, onda znaš bome i sam, da ti ja ne mogu dati novi pašuš bez staroga ili bez bulete od kneza. Idi knezu, neka on potvrди, da je ždrijebe tvoje, pa ćeš dobiti pašuš; tako je propis.

— Ali sam Bog zna, da je ždrebe moje, ja sam ga poštено . . . .

— Ne luduj, — prekine bilježnik Jozu, pašuše ne izdaje Bog, nego općina, ako doneseš buletu. Daj mi sad mira! I bilježnik nastavio pisati.

— Al' knez ne će da potvrdi, — nastavio Jozu; — on veli, da di mi je onaj pašuš od vašara. Ja sam mu lipo reko, da sam ga zgubio ili su ga dica poderala, znate, kako su dica . . . A on svejedno ne da, pa ne da.

— Moj Jozu, to su čudne stvari, kad knez ne da tebi buletu, a pozna tebe i tvoju kravu . . . dobaci bilježnik.

— Ždrebe, gospodine, ispravi Jozu.

Ma svejedno, krava ili žrijebe, promrmlja iskušani bilježnik.

— Ta Bog s Vama, gospodine, di bi krava bila isto, ko i ždrebe, čudio se Jozu.

— Dakle ždrijebe, kad hoćeš! Još ti jedamput i zadnji put velim, da doneseš buletu . . . To i onako nisu čisti posli, dok ti ju knez ne da . . .

— Što Vi to velite, gospodine, da to nisu čisti posli? uspaljen upane Jozu u riječ bilježniku; ko to smî meni reći? Za mene se zna, da sam pošten čovik, a samo da

bi se za Vas tako znalo — dodao Joza u zao čas.

Nazočni pisar i ovrhovoditelj udarili nosom u pisaći stol od ushita, što se je netko usudio gospodinu bilježniku nešta neugodna kazati. Bilježnik videći, da mu je ugled pred uredskim osobljem povrijeden, i osjećajući se poštenim čovjekom, sruši se na Jozu:

— Šta se ti, usuđuješ meni u uredu kazati, da ja nisam pošten čovjek?! Opozovi to, jer će biti svašta, — vikao bilježnik.

— Što sam reko, reko sam, — prkosno odvrati Joza. A ja ču Vama već pokazati . . .

— Šta? još se i groziš. No čekaj! Marko, — zovne bilježnik redara — odvesti ćeš ga u pritvor, a sutra će u kotar, da u buduće pazi, što govori.

Joza je vikao i bijesnio, no to mu nije ništa koristilo, jer se je najednoč našao na daskama općinske buhare, u kojoj je proboravio ostatak dana i noć.

Cijelu noć nije ni oka stisnuo, nego je smisljao osvetu bilježniku. Udarci ure seoske crkve prekidali tijek osvetničkih misli. Nijedamput mu nije palo na pamet, da je

on sam bilježnika tako uvrijedio u njegovom poštenju, pa da ga je bilježnik morao nekako pameti naučiti.

Pred zoru je bila skuhana popara bilježnika.

Kada je Joza ovako „prospavao“ noć u općinskoj buturnici, i u jutro bio doveden pred bilježnika, bilježnik je „ludi tvrdo-glavoj“ uvredu velikodušno oprostio, i ujedno ga opomenuo, da drugi put bolje pripazi na svoj jezik; putnicu će dobiti, kad donese buletu od kneza. Takav je propis i on se toga mora držati.

S tim je stvar mogla biti i gotova, da je vrag dao mira Jozi. Ali je u njemu vrtalo, da samo što prije učini ono, što je odlučio ove noći, a to je, da bilježnika tuži kotaru. Prvo, zato, što mu bilježnik neda putnice, drugo, što ga je dao zatvoriti. I ma da je imao u torbi živeža, on onako na tašte put pod noge, da za dvije ure oštra hoda dospije u hodnik kralj. kotarske oblasti.

Mrk, gladan i jadan sjedne Joza na prvu klupu i uzme čekati.

Čeka on sat, pa i dva. Već je blzo i podne. Hodnikom prolaze pisari i podvornici i zovu one još preostale „stranke“ na ročište. Ljudi sve manje, jer su posvršavalii

posao. U Jozu sve kipi: nije čudo, njega su zatvorili radi njegovoga vlastitoga ždrebata! To će mu „nataruš“ već platiti! Samo da može do „pristojnika“!

Ali Jozu ne zove nitko.

Napokon se pred Jozom ustavi jedan mladi čovjek: obrijan, pa s toga mlađi licem no godinama; ovaj upita Jozu:

— Gdje ti je pozivnica?

— Nemam je, — poslije oduže stanke će Jozu.

— Pa pošto si došao?

— Šta te briga, odbrusi Jozu.

— E, moj dragi, čuvaj se; tako se ne govori kod oblasti.

— Ja ću pred pristojnikom već govoriti kako treba, a pred tobom, kako hoću.

Mladi čovjek — bio je to pristav — bude malo nestrpljiv, pa će Jozu:

— Bome ne ćeš; nego čuješ li: ako imaš kakova posla ovdje, onda uđi ovamo samnom, gospodina predstojnika nema, jer je na vanjskom službovanju, ali ja ću ti tako isto učiniti, kako bi i gospodin predstojnik učinio, da je tu.

Joza je pogledao pristava s nepovjerenjem i poslije kratkoga krzmana otrese se na njega:

— Ne trebam nikoga Čekat ču gospodina pristojnika.

— A ti ga čekaj!

I pristav ode. Ipak se ogledao na toga čudnoga svata. Joza se međutim raspremio i dalje čekao predstojnika. Sad tek založi nešto kruha sa slaninom i gucene malo rakiye, pa spremivši ostanke u torbu, zadube se u misli. Nije on više mislio ni na ždrijebe, ni na putnicu, ni na kneza, ni na polje, u kojemu je trebao danas raditi, nego samo na bilježnika, koji ga je zatvorio „prava zdrava“, kako mu se činilo. I zakune se, da će čekati predstojnika makar do sudsnjega dana.

Poslije podne nije bilo na hodniku toliko „stranaka“, kao prije podne i tim laglje je golobradi pristav prolazeći hodnikom mogao zapaziti Jozu. I podvornik uredski se vrzao oko Jozu: htio je da sazna, tko je taj čovjek i šta hoće; podvornici drže, da imaju pravo to znati. No Joza kao u oklopu: ne miče se i šuti.

Nakon se počelo i smrkavati, a Joza

još uvijek čeka i čeka. To je pristava počelo napokon srditi.

— Jesi li čuo, čića, ovo je ured, pa se tu nitko ne smije zadržavati, tko nema posla. A i noć će sad na. Ili kazuj, po što si došao, ili idi svojim putem. — Gašo — namigne podvorniku — dđoite bliže!

Joza iskolačio oči. Ma šta mu taj momak ne da mira! pitao se.

— Ta pustite me, valja da ja smim čekati „pristojnika“, — odbijao je Joza pitanja pristavljeva i sekundiranje podvornikovo.

— Ta smiješ, ali nemoj ludo dangubiti, jer predstojnik ne će doći kući do subote, a danas je srijeda. Ja sam njegov zamjenik, pa će ti učiniti, kao da je on sâm to učinio — pouči ga pristav.

Joza se malo otkravio i pogledavši pristava, kojega je radi njegovoga potpuno obrijana lica držao za dečka i pisara, podrugljivo progunda:

— Vala, baš će pristojnik takvoga derana mjesto sebe ostaviti, i — doda oštire: — Ako mi nedaš mira, dat će ti jednu za uši, a ovomu — pokazav na podvornika — dve dobre debele s ovom culom.

Cijelo to, a navlastito ovo zadnje ponašanje prisililo je dobročinu pristava, da napokon „ureduje“ i za to pozove Jozu u pisarnu. No kad se Jozu nije ni maknuo sa svoga mjesta u hodniku, bude toga i pristavu dosta, te on pozove još jednoga podvornika, koji zajedno dovuku Jozu u pisarnu. Tu je pristav toga zagonetnoga čovjeka sasvim ozbiljno pozvao, da kaže, kako se zove, otkuda je i pošto je došao, jer on ne može trpiti, da se nekakav besposlen i sumnjiv čovjek zadržava u zgradici oblasti; i kad na to odgovori, može otici kud ga je volja; on ga ne će siliti, da njegovu stvar ispituje i rješava, dok ne dođe sâm g. predstojnik.

No Jozu se nije dao sedlati, nego se stao derati i otimati podvornicima, koji su ga držali. Kako im se nije mogao oteti, stao je u svojem nemoćnom bjesnilu čuškati i u rebra udarati jednoga s lijeva, a drugoga s desna; ovi opet ne biše lijeni, nego su Jozi vraćali milo za drago, samo s tom razlikom, što su podvornici, — vikli samo metli, — častili seljana laganim bubocima, dok je Jozu udarao kao da ruši stabalje.

Podloga za postupak bila je tu. Za čas je došao prizvani pisar, sastavio zapisnik,

a pristav izrekao osudu, da se Jozu Perišić (koji je sada napokon iskazao, tko je i otkuda je) iz Valjevine kbr. 7, 48 godina star i t. d. po § 11. carske naredbe od 20. travnja 1854. radi prouzrokovane sablazni na javnom mjestu osuđuje na tri dana zatvora, koju kaznu ima odmah nastupiti i pretrpiti.

* * *

Kad je Jozu poslije tri dana pognut i mrk izašao iz zatvora kotarske oblasti, upozori ga jedan podvornik, da je g. predstojnik u uredu, pa ako hoće, može k njemu. Ali Jozu više nije zanimalo, da li je predstojnik kod kuće ili na vanjskom službovanju; u zatvoru je zaboravio na ždrijebe, buletu, putnicu, kneza, bilježnika, svoje polje, ženu i djecu, dapače i na — „predstojnika“, pa je samo snovao, kako će ljudski opaliti onoga „derana“, koji ga je — kako je sebi umišljao — prava zdrava u zatvoru držao puna tri dana.

I Jozu, mjesto da na kapiju, pa kući svojoj, gdje su ga sa zebnjom očekivali, uzeo se šuljati prema pisarni gospodina pristava. Jozina je nesreća htjela, da na hodniku nije nikoga bilo, pa je on, ovako neopažen sunuo na vrata pristavljeve sobe.

Što bi dlanom o dlan udario, udario je Jozu svojom teškom čulom prema pristavu i doviknuo mu:

— To ti je za ona tri dana, što sam ih odležao! — I mahnitac dalje mahao čulom lijevo i desno, no bez ikakove štete za pristava, jer je on međutim sretno umakao u pokrajnu sobu, otkuda za čas izadoše podvornici i pisari, koji su razbjegnjeloga Jozu teškom mukom svladali.

Još isti dan je zapisnik o tom događaju otišao k sudu zajedno s Jozom, kojega su strpali u zatvor. Istraga proti njemu je bila svršena za nekoliko dana; — ta nije tu bilo šta za istraživanje: Jozu je u uredu tvorno napao javnoga službenika, a to je i priznao. Bude dakle tužen radi zločinstva javnoga nasilja trećega slučaja, koje se kazni po § 313. kaznenoga zakona, i sud je Jozu odsudio na mjesec dana tamnica. Sâmo se sobom razumije, da je sud imao pred očima uz sve ostale olahkotne okolnosti i tu, da je jedan, upravo neobično neznatni uzrok proizveo čitavi niz nedopuštenih čina, koji su se poput karika u lancu sami od sebe jedan na drugi nizali.

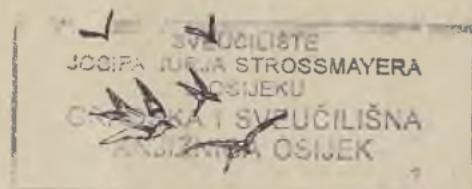
Jozu je napokon prošla volja, da još

dalje tuži; na pitanje bo sučeveo, „da li proti osudi apelira“, odgovorio je:

— Ne ču; Bog zna, i pravo mi je. Šta se nisam držo reda!

I smiren odsjedi svoj mjesec dana. Kad se vratio kući, prvo mu je bilo, da proda to nesretno ždrijebe. Ode za to knezu po „buletu“, no poveo je lijepo, kako je to propisano, dva svjedoka, koji su pred knezom potvrdili, da je to „na lijevu nogu putasto, a na čelu lisasto, dvije godine (sada već za mjesec dana starije) ždrijebe baš Jozino“.

I stvar se time u najljepšem redu i miru svršila!

Sadržaj.

1. Zakopana blagajna	Strana	3
2. Gospodin Rodo i gospa Rodinica	"	22
3. Na putu k slavi	"	44
4. Dvije molitve	"	59
5. Dobri profesor	"	67
6. Mlijeko	"	76
7. Drozd	"	86
8. Njih troje	"	99
9. Dobri ljudi	"	107
10. Karike u lancu	"	118

Svojina piščeva.

Pored sve pažnje potkralo
se nešto štamparskih pogrješaka;
molim, da ih čitalac ispravi.

Od istoga pisca prije izdano:

Iz prirode, popularno naučni članci. Osijek 1899.
(Rasprodano)

Iz prirode, popularno naučni članci. II. izdanje.
Osijek 1899. (Rasprodano)

Za dokolicu. Humoristične pripovijesti. Zagreb
1905. (Rasprodano)

Sretne naravi. Vesele epizode iz običnoga života.
Osijek 1907. (Rasprodano)

Pabirci. Male pripovijesti. Osijek 1914.

l'anno
imo

T

886.2

BAR

P